HÖGSKOLAN
I GÄVLE

AKADEMIN FÖR UTBILDNING OCH EKONOMI
Avdelningen för humaniora

”Man kan inte flytta känslor”

Polariserad kommunikation angående flytten av Kiruna kyrka samt dess existentiella konsekvenser för befolkningen

Åsa Andersson Martti

2024

Uppsats, Grundnivå (kandidatexamen), 15 hp
Religionsvetenskap
Människa-kultur-religionsprogrammet
Religionsvetenskap med inriktning mot kultur och identitet (61–90)

Handledare: Sara Duppils
Examinator: Stefan Larsson

Sammanfattning

Denna kandidatuppsats i religionsvetenskap undersöker de existentiella och känslomässiga konsekvenserna av flytten av Kiruna kyrka. Kyrkan är en central symbol i en pågående samhällsomvandling orsakad av gruvexpansionen i Kiruna. Studien använder metoden grundad teori (GT) med syfte att utforska hur lokalbefolkningen, påverkad av både fysisk och kulturell omlokalisering, upplever och tolkar händelsen. Genom deltagande observationer och en systematisk analys av offentliga och sociala medieuttryck, illustrerar uppsatsen en djupgående spricka mellan huvudaktörerna; gruvföretaget LKAB med Svenska kyrkan och deltagande kirunabor. Forskningen påvisar en polariserad kommunikation mellan de styrande aktörerna och lokalbefolkningen. Frånvaro av dialog och hänsyn till känslomässiga aspekter i det officiella rummet är markant. Resultatet belyser en bredare känsla av missnöje bland invånarna, som känner att de andliga och kulturella banden till platsen förbises i den tekniskt drivna samhällsomvandlingen. Forskningen kritiserar industrialiseringsdiskursen med övertro på en datafierad kommunikationsmodell. Studien bidrar till fältet samhällomvandling och kulturell resiliens, samt indikerar behovet av mer inkluderande, känslomässigt och existentiellt hänsynstagande kommunikation i ett tidigt skede i stora infrastrukturella projekt.

Nyckelord: Samhällsomvandling, Ledarskap, Kulturell Resiliens, Osynliggörande, Polarisering, Kommunikationsstrategier, Kännandets värdekompass.

Innehållsförteckning

1.Inledning *1*

1.1 Introduktion 1

1.2 Syfte och frågeställningar 2

1.3 Avgränsningar 2

1.4 Disposition 2

2. Bakgrund *3*

2.1 Kyrkan 3

2.2 Arkitektur och utsmyckning 4

2.3 Disponenten och dagens verkställande direktör (vd) 5

2.4 Mönstersamhället Kiruna 5

3. Teori, metod, material, begrepp, etiska överväganden *6*

3.1 Grundad teori 6

3.2 Teoretiska perspektiv 7

3.3 Begrepp 9

3.4 Etiska överväganden 10

4. Tidigare forskning *11*

5. Undersökning *16*

5.1 Kyrkomötet 16

5.2 Dagliga promenader och en fikastund 18

5.3 Sociala medier, podd samt lokalmedia 19

5.4 Polariserad kommunikation om flytten 20

5.5 Makten, folket och platsen 20

5.6 Teknisk performans, känslor och platskontinuitet 21

5.7 Känslornas dimensioner 22

5.8 Sammanfattning 23

6. Diskussion *25*

6.1 Existentiella och känslomässiga betydelser 25

6.2 Folkets upplevelse av kommunikationen 29

6.2.1 Perspektiv på makt 30

6.2.2 Jungs begrepp applicerat på ledarskapet 32

6.3 Helighetens uttryck i processen 34

6.3.1 Synkretism och dataism 37

7. Slutsatser 41

7.1 Känslornas empiri 41

7.2 Framtida forskning och slutreflektioner 44

Referenser 47

Bilagor 53

Bilaga 1 53

Bilaga 2 54

Bilaga 3 55

Bilaga 4 56

1.Inledning

1.1 Introduktion

Kiruna finns för att LKAB[1] finns. Utan dem finns inte Kiruna. Dessa meningar har de flesta Kirunabor vuxit upp med, i flera generationer. Jag är en av dem. Det statliga gruvbolaget LKAB har blivit garanten för själva existensen. Det etablerade synsättet ”går det bra för LKAB, går det bra för Kiruna” är intimt sammankopplat med gruvnäringen (Nilsson 2009, s. 9). Mönstersamhällen, som Kiruna, är beroende av ett dominerande företag. Det skapar känslighet för globala konjunktursvängningar, vilket direkt påverkar lokalsamhället och därmed tryggheten (Nilsson 2009, s.165). Konjunktursvängningar kan skapa en osäkerhet vad gäller till exempel personalneddragningar, vilket blir en existentiell fråga. Något som i sin tur kan skapa en tacksamhetsskuld till bolaget, ett beroende (Tornberg 2017, s. 23). Kiruna genomgår nu en samhällsomvandling för att garantera fortsatt gruvdrift. Malmen ska fram. Staden står i vägen. Människor och platser måste bort. Antingen demoleras eller flyttas. Frivilligt eller inte. Det är en traumatisk och existentiell process (Tornberg 2017, s. 24). Kirunabor som deltagit denna studie har börjat uttrycka; med LKAB försvinner (det gamla) Kiruna. En ny kritisk ton i samhället. Arkitektur, historia, minnesmiljöer och kulturminnen vilka existerat sedan sekelskiftet och framåt försvinner, alternativt omlokaliseras. Ett nytt Kiruna är under uppförande och konstruktion.

Den sista stora symbolbyggnaden som flyttas blir Kiruna kyrka. Den ska lastas intakt på en enorm trailer och rullas i väg. En spektakulär flytt, tekniskt komplicerad, kostsam med ett precist utförande och noggrann förberedelse. Syftet är att säkerställa fortsatt gruvbrytning samt ekonomi inom satta tidsramar.

Utgångspunkten för studien är ett officiellt informationsmöte i Kiruna kyrka arrangerat av huvudmännen LKAB samt Svenska kyrkan (Undrar du över kyrkoflytten? 2024). Studien tittar på hur processen påverkar människor med platsanknytning och relation till kyrkan och dess plats, samt hur huvudmännen kommunicerar processen. Metoden grundad teori (GT) ligger till grund för empirin. Deltagande observation, digital antropologi samt mediastudier ingår i undersökningen. Fynden har speglats mot tvärvetenskapliga teoretiska ramverk inom religionspsykologin.

---

[1] Luossavaara-Kirunavaara Aktiebolag.

1.2 Syfte och frågeställningar

Det övergripande syftet med uppsatsen är att utforska den existentiella och känslomässiga betydelsen kring flytten av Kiruna kyrka som helig byggnad och plats. Syftet stöds av relevanta frågeställningar som direkt adresserar den påverkan flytten innebär. Kommunikationen mellan LKAB och Svenska kyrkan gentemot församlingen med folket, utkristalliseras som signifikant baserat på det empiriska materialet. Under processen har frågeställningarna tydliggjorts, liknande ett samtal mellan GT och relevanta teorier. Frågeställningarna är följande:

1. Vilken existentiell och känslomässig betydelse har flytten av Kiruna kyrka, i egenhet av helig byggnad och plats, för lokalbefolkningen, LKAB och Svenska kyrkan?
2. Hur upplever församlingen kommunikationen?
3. Hur kommer känslan av religion och helighet till uttryck i processen?

1.3 Avgränsningar

Uppsatsen avgränsas till flytten av Kiruna kyrka, vilken är del av den större, pågående samhällsomvandlingen i Kiruna. Fokus är riktat på hur de ansvariga parterna, statliga gruvbolaget LKAB samt Svenska kyrkan, kommunicerat flytten gentemot allmänheten. Samt hur berörda parter relaterar till, hanterar och känner inför processen. Studien utfördes under 2024.

1.4 Disposition

Inledande kapitel presenterar uppsatsens syfte, frågeställningar och avgränsningar. Kapitel två ger bakgrunden med de olika aktörerna; Svenska kyrkan, gruvbolaget LKAB, platsen och berörd allmänhet. Historisk tillbakablick från förste disponenten, vilken byggde mönstersamhället samt kyrkan, dagens vd som säkrar gruvbrytningen, river och flyttar staden. Tredje kapitlet redogör för metod, teoretiska perspektiv, begrepp och etiska överväganden. Kapitel fyra berättar om tidigare forskning, tydliggör urval som gjorts samt ger en inblick i arbetets gång. Kapitel fem redogör för GT undersökningen. Sjätte kapitlet diskuterar och analyserar resultaten samt speglar dessa mot valda teorier. Kapitel sju omfattar slutsatser, framtida forskning samt slutreflektioner.

2. Bakgrund

Statliga gruvbolaget LKAB:s styrelse fattade år 2004 beslutet att flytta och riva Kiruna stad, för att säkra och prioritera gruvbrytningen. Pressmeddelandet *Att flytta en mönsterstad* (Sjöholm 2015, s. 24) skickades ut av Kiruna kommun. Det blev det officiella startskottet. Samhällsomvandlingar av dessa proportioner får normalt inte beslutas av enskilda bolag utan sittande regerings godkännande (Kiruna Kyrka 2024). Syftet med bolagsbeslutet är att säkra utvinningen av sällsynta jordartsmetaller samt göra Sverige till grön stormakt i den globala klimatomställningen (Regeringskansliet, 2023). Ett antal K-märkta[2] byggnader inklusive Kiruna kyrka flyttas, framför allt till nya Kiruna centrum (NKC). LKAB benämner flytten av kyrkan *flaggskeppet* i stadsomvandlingsprocessen (Törmä 2024, s. 4-10). Flytten förväntas bli en spektakulär performans[3] med betydande internationellt intresse. Kyrkan invigdes 1912 och är belägen i en uppvuxen park, omgiven av en äldre stenmur med minneslund. Den är belägen på en höjd i gamla Kiruna centrum (*Historisk stadsomvandling i Kiruna | AFRY*, 2024). Nya placeringen kommer att vara nedanför berget i anslutning till NKC.

2.1 Kyrkan

Kyrkan ritades av Gustav Wickman[4] (1858–1916). LKAB med disponent Hjalmar Lundbohm (1855–1926) som beställare. Platsen kyrkan står på är central och upphöjd, personligt utvald och inköpt av disponenten (Persson 2018, s. 229). Lundbohms idé med kyrkan var att den, vid sidan av sin religiösa funktion, skulle fungera som folkkyrka och profan multiarena. Den blev stadens största byggnad, rymmer cirka 800 sittande personer. Kyrkan har påfallande få kristna symboler. Stiftet i Luleå delade inte Lundbohms idéer utan befarade att LKAB, som statligt och kommersiellt bolag, skulle få för stort inflytande

[2] Byggnad med kulturhistoriska värden som bör bevaras till eftervärlden.
[3] Antropologen Milton Singer talade om kulturell performans. Med det menas händelser som ritualer, ceremonier, religiösa fester, teatrala uppföranden som bär en funktion för den sociala och kulturella gemenskapen. Singer, M. (1959). *Traditional India. Structure and Change*. The American Folklore Society.
[4] Gustav Wickman (1858–1916) Kirunas inofficiella stadsarkitekt.

över herrens hus och det kyrkliga livet (Persson 2018, s. 286). LKAB erbjöd sig att betala kyrkoherdens lön som kompensation, det tystade stiftets kritik (Persson 2018, s. 287).

2.2 Arkitektur och utsmyckning

Kyrkan är pyramidalt utformad med kvadratisk bas (40 x 40 m2), syns på långt håll upphöjd i samhället. Den betydande nationalromantiska kyrkporten av konstnären Ossian Elgström[5] med fornnordisk ornamentik ger besökaren intrycket att stå inför porten till Valhalla.[6] Kyrkan är byggd med entrén i väster och altaret i öster enligt traditionell kristen teologi (*LKAB Samhällsomvandling - Samhälle och gruva tillsammans*, 2024). Träreliefen ovanför kyrkporten på ytterfasaden har en klassisk gudsbild centralt placerad i form av en fadersarketyp på ett moln, med en tillbedjande familj nedanför. En seite[7] finns avbildad, en hierofani[8] med lokalt förankrad samisk agens. På den faluröda ytterfasaden runt kyrkan står tolv förgyllda skulpturer, avbildningar av lokalbefolkningen föreställandes olika känslouttryck.[9] I själva kyrkorummet finns den enda detaljen som markerar en kristen kyrka, vilket är ett cirka tre decimeter, portabelt, ofärgat träkors mitt på altaret med en samisk familj runtom. Sankt Göran och draken, i ofärgat trä, finns placerad nedanför koret mot söder, båda av Christian Eriksson.[10] På altaret under korset finns en nålbroderad linneduk avbildandes zodiaken.[11] Prins Eugen[12] har målat altartavlan föreställandes ett solbelyst sommarlandskap med en lövträdsdunge i fokus, en naturideal främmande för Kiruna (Thurfjell 2020, s.193). Lundbohm kallade den magnifika altartavlan för ”*solmålningen*” (Persson 2018, s.291). Kyrkan visar en blandform av religiösa symboler, liknade synkretism eller religionsblandning.

[5] Ossian Elgström (1883–1950) svensk etnolog, författare och konstnär.
[6] Valhalla, fornnordiska för de stupade krigarnas hall och guden Odens boning där de återuppstod varje dag och festade varje kväll.
[7] Seite är ett för samer heligt objekt med agens.
[8] Hierofani är en helig manifestation i ett objekt som blir ett medium för det heliga (Eliade 2008, s. 13).
[9] Skulpturerna föreställer olika samer och lantalaiset (tornedalingar/kväner) vilka representerar 12 själsliga känslotillstånd som *Ingivelse*, *Hänryckning*, *Förtröstan*, *Fromhet*, *Öfvermod*, *Blyghet*, *Förtvivlan*, *Ödmjukhet*, *Kärlek*, *Sorg*, *Svårmod* och slutligen *Andakt*.
[10] Betydande svensk skulptör (1858–1935) tillika personlig vän med disponent Hjalmar Lundbohm.
[11] Zodiaken är de tolv stjärntecknen eller stjärnbilderna på himlavalvet sett från jorden.
[12] Prins Eugen (1865–1947) yngste son till kung Oscar II, konstnär och samlare. Personlig vän till disponent Hjalmar Lundbohm.

2.3 Disponenten och dagens verkställande direktör (vd)

Hjalmar Lundbohm (1855–1926) LKAB:s förste gruvdisponent tillika samhällsbyggare titulerad ”*Kungen av Lappmarken*” personifierade stats- och samhällsmakten (Persson 2018, s. 255, ss.344–45). Disponenten styrde Kiruna ur ett patriarkalt synsätt och kände personligt ansvar för stadens invånare. Han var starkt engagerad i samhällsfrågor och arbetskraftsförsörjning (Persson 2018, s. 208). Lundbohm finansierade rasbiologiska undersökningar, var en anhängare av skallmätning och rasklassificering i det norra rummet (Persson 2018, s. 240–41). Lundbohms ledarskap var nära, engagerat, emotionellt och personligt (Persson 2018, s. 252). Dagens vd utövar ledarskap på distans från annan ort. Går under namnet *Slaktaren* i ledande svenska finanstidningar. Metaforen slaktaren tillskrivs av media positivistiskt med hårda nypor och maskulin handlingskraft (Eirefelt 2015). Enligt SVT (2015) ska vd se till att ”produktionen ökar och kostnaderna minskar. Det innebär att färre ska göra mer” (Nyberg och Haupt 2015). LKAB:s och Kirunas resa inleddes med ledarskapsmetaforen *Kungen av Lappland* och lotsas nu vidare av *Slaktaren*. Mytologiserade ledare framskrivna av media, cirka 120 år emellan.

2.4 Mönstersamhället Kiruna

Kiruna är ett *mönstersamhälle* byggt av och för det statliga företaget LKAB. Majoriteten av mönstersamhällen anlades vid förra sekelskiftet som del av industrialiseringen. Bolagen tänkte långsiktig angående sin försörjning och byggde upp samhällen som inkluderade samhällsinrättningar, bostäder, skolor, kyrkor, sociala välfärdsprogram, sjukvård med mera. Som jämförelse har *idealsamhällen* ofta bakomliggande religiösa eller politiska syften. Mönstersamhällen har renodlat ekonomisk ideologi. Ibland kan modellerna överlappa varandra. LKAB ville skapa de bästa förutsättningarna för att säkra den egna produktionen. Det skapar ofta en paternalism som riskerar slå över till ett övervaknings- och kontrollsamhälle (Sjöholm 2015, s. 26). Konjunkturutsatta enbolagssamhällen centrerade kring råvaruindustri skapar en lättstyrd ängslighet bland befolkningen. Då samhället står och faller med omvärldens efterfrågan på dess produkter, vilket inverkar på bland annat arbetstillfällen och försörjning (Nilsson 2009, s. 165).

3. Teori, metod, material, begrepp, etiska överväganden

3.1 Grundad teori

För att uppnå syftet med uppsatsen har grundad teori (GT) använts som vägledande etnografisk, induktiv metod.[13] GT är kvalitativt inriktad med kvantitativ datainsamling. Den används inom religionspsykologisk forskning med syfte hitta och utveckla nya metoder, synsätt och förklaringsmodeller på olika fenomen. Sociologerna Glaser och Strauss (2017) med boken *The Discovery of Grounded Theory* är upphovsmännen. Metoden passar när ett småskaligt, experimentellt forskningsområde behöver utforskas där tidigare forskning inte är omfattande. GT används vid empirinära fältarbeten. Forskaren använder sig i huvudsak av tre faser; insamling av material, sorterande och analys, vilket varvas med kodning. Detta leder fram till kärnkategorin och betydande kategorier. Kategorierna förvandlas sedan till byggstenar vilka bildar centrala mönster i studien. Målet är ett kreativt teorigenererande som kan leda till ny förståelse av materialet och fältet. Centralt för GT är att forskaren håller ett öppet sinne, där inkännande empati och följsamhet betonas. Materialet växer fram organiskt från empirin. Forskaren behöver vara så teoretiskt nollställd som möjligt, undvika att initialt utgå från en specifik teori som kan styra processen. Ofta finns likväl en förförståelse av ämnet (Geels 2010, s. 108).

> Forskaren kan (och tycker vi ska) studera ett område utan förutfattade meningar och teorier som kan diktera forskningen innan den är utförd vad gäller koncept och hypoteser (Glaser & Strauss, 2017:33).[14]

GT processen liknas ofta vid forna tiders upptäcktsresande, alternativt modernt pusselläggande, med skillnad att det inte finns ett på förhand givet facit att lägga bitarna efter (Guvå och Hylander 1998, s. 7). Den teori forskaren kommer fram till kan komma att förändras när mer data samlas in, eller förhållanden och verklighet förändras.

Kodning och sortering är ofta den mest meningsskapande processen i GT. Med kodning menas de beteckningar och symboler som ger materialet mening och leder till idéer om vilka kategorier som materialet sedan sorteras in i. Här finns två tydliga syften, dels bearbeta empirisk data, dels urskilja idéer om hur materialet kan klassificeras (Guvå och

[13] Datainsamling av specifika observationer av verkligheten som bearbetas till mer generella slutsatser och teorier.
[14] Uppsatsförfattarens översättning.

Hylander 1998, s. 11). Forskaren söker efter det mest tongivande mönstret i materialet vilket blir kärnkategorin. Den utvecklas sedan vidare till de frågeställningar som utkristalliseras under kodningens och sorteringens gång. Kärnkategorin ska relatera till andra viktiga, betydande kategorier i materialet och deras egenskaper. Egenskaper eller teman pekar mot mönster som anas mellan de olika kategorierna. Dimensioner är nästa steg, vilket ytterligare förtydligar kategoriernas egenskaper. Genom undersökningens gång har befintliga teoribildningar funnits vara användbara och meningsfulla för att förstå samt diskutera fynden och resultaten. En ny teoribildning baserad på GT empirin har därmed inte utvecklats.

Kritiken mot GT kommer främst från positivistiskt[15] håll och riktar sig mot det subjektiva och deduktiva.[16] Kritik som ofta delas med andra kvalitativa forskningsmetoder. GT:s föreskrifter om utförandet anses vara för detaljerat, regelstyrt och tidskrävande. Ingen forskare kan vara som det förespråkade oskrivna bladet, inte influerad av tidigare teoretiska studier (Guvå och Hylander 1998, s. 37). GT har använts och tolkats på många sätt av olika forskare. Metoden utvecklas ständigt, idag existerar flertalet versioner passandes olika forsknings genrer (Geels 2010, s. 106).

.

3.2 Teoretiska perspektiv

Fem teoribildares perspektiv och idéer används i huvudsak för att spegla GT empirin. Johan Galtung (1930–2024) sociolog, freds- och konfliktforskare vilken studerade tre typer av våld; direkt-, strukturellt- och kulturellt våld (Galtung, 1990). Med ökad plats- och miljöpåverkan har en fjärde kategori, *extraktivt våld*, tillkommit. Det innebär att resurser från platser, marker och människor extraheras. Gruvindustrin är ett exempel på dylik aktör. Våld förekommer även mot marken, platsen, habitatet och naturen (Rasism och diskriminering: Olika former av våld 2020). Här ingår även termer som makt kontra maktlöshet, statuspositioner och tystandskultur. Sociologen och socialpsykologen Johan Asplund (1937–2018) myntade begreppet *tankefigur*, något som omedvetet eller

[15] En vetenskaplig inriktning där kunskap grundas på mätbara fakta och observationer. Kunskap som inte verifieras via experiment och data anses inom positivismen inte vara korrekt kunskap.
[16] Deduktivt förfarande, att dra slutsatser från givna förutsättningar och det man redan vet.

medvetet styr och influerar tänkande, tankemönster, beslutsfattande och handlande. Läkaren och analytikern *Carl Gustav Jung* (1875–1961) grundade en egen lära kallad jungiansk psykoanalys (Stevens 1991, s. 14). *Mircea Eliade* (1907–1986) filosof- och religionshistoriker vars forskning inriktade sig på myter, metoder och ritualer är en tredje teoribildare ”som gör det möjligt för en människa att återvända till begynnelsen” (Eliade 2002, s. 206). Historikern *Yuval Noah Harari* (f. 1976) med världshistoria som specialområde som använder begreppet *dataism*[17] som ny religion (Harari 2017). *Dataismen* är rotad i datavetenskap, transhumanism och biologi och ser människan och allt biologiskt liv som kvantitativa, mekaniska informationsflöden av algoritmer i databehandlingssystem. Högsta värdegrunden är informationsflöden och hantering av stora mängder data. Samma matematiska lagar anses styra biokemiska som elektroniska algoritmer (Harari 2017, s. 331). Ytterligare perspektiv är *synkretism* eller religionsblandning, som sammansmälter skilda religioner (Geels och Wikström 1999, s. 302). Synkretism är historiskt vanligt där kulturer och trossystem möts, här till exempel mötet mellan kristendom, ekonomisk teologi och dataism (Foley 2006, s. 216).

C.G Jungs syn på ledarskap, ideologer, arketyper och kommunikation lämpar sig som teoretiskt ramverk. Jung kritiseras dock inom vissa delar av akademin för bristfällig forskning samt varandes mystiker. Jungs psykologi fungerar här som motvikt till en överrationaliserad och mekanisk världsbild (Corbett 2018, s. 180). Jung utvecklar inte teorier om ledarskap specifikt, men med omfattande teoribildning har Jung banat väg för modern ledarskapsforskning. Hans begrepp används för att begripliggöra till exempel ledarskapsstilar, ideologier och känslor. Jung pratar om *riktiga ledare* som är individuerade,[18] självreflektiva samt medvetna om sina komplex, och *så kallade ledare* vilka ofta är uppblåsta (inflated), prestige- och skamdrivna. Han menar att speciellt den sistnämnda ledartypen är en produkt av det kollektiva psyket. Om det finns en ledare som är driven av prestige så finns det en publik (kollektivt omedvetna) som bekräftar det. Ledarskap är rotat i ett samförstånd, en tvåvägs autentisering, likande den som arketypen

[17] Dataism bygger på föreställningen att stora mängder data ger bästa förståelsen och insikten om hur problem ska lösas.
[18] Individuation är en psykologisk, inre process som syftar till att utveckla självet och jaget genom integrering och medvetandegörande av det omedvetna i det medvetna. Nå sin fulla potential. Jung ansåg processen vara viktigare än målet med individuation (Cronstedt 2023, s. 36).

läraren, läkaren eller prästen innehar (Corlett och Chisholm 2021, s. 13). Jung kopplar ihop två arketyper vad gäller ledarskap, hjälten och frälsaren. Han anser även att *den stora moderns arketyp* influerar en god ledare (Corlett och Chisholm 2021, s. 15). Jung är betydelsefull för förståelsen och diskussionen om ledarskapsarketyper samt kommunikationen från LKAB och Svenska kyrkan gentemot allmänheten.

3.3 Begrepp

Arketyper är universella, kollektiva urbilder som existerat långt innan dagens människor föddes. Arketyper är oftast organiserade runt polariteter (Samuels 1994, s. 44). Exempel på urbilder är skuggan,[19] anima och animus.[20] Därtill kartlägger Jung det omedvetna i psyket, komplex,[21] samt överföring- och motöverföring.[22] *Psykologiska grundfunktioner* är tänkande, kännande, förnimmelse och intuition (Fordham 1986, s. 7). Dessa kan uttryckas i form av en kompassros med fyra riktningar. Tanke och känsla är samtidigt polariserade och relaterade rationella funktioner, liknade norr och söder (Jung 1995, s. 60). *Personan* är en den mask eller rollkaraktär vi bejakar och vill visa utåt. Här finns en samlad kollektion av förväntningar och präglingar. Beteenden vi fått positivt eller negativt socialt förstärkta genom åren som samhällets förväntningar på hur vi bör vara, se ut och bete oss. Personan speglar bland annat våra yrkesroller, roller i relationer, i syskonskaran, familjen, skolan, och sociala medier (Cronstedt 2023, s. 31). Mircea Eliade teoretiserar kring begreppet *axis mundi* världens mitt, världspelaren, som binder ihop de tre kosmiska planen – underjorden, jorden och himmelen. Axis mundi är ett heligt rum, en förhöjd plats i världen att samlas runt, till exempel en kyrka (Eliade 2008, s. 37).

[19] Skuggan är det man helst vill dölja, är omedveten om, tabuerat och tystat även i det kollektivt omedvetna, men sticker fram då och då. Skuggan kan vara ond eller vara orealiserad potential.
[20] Jung menar att mannens inre själ är feminin och kallas för anima. Kvinnans motsvarighet är manlig och kallas animus.
[21] Jung betraktar komplexen som väsentliga delar av mänskliga psyket med egen personlighet och vilja. Faderskomplexet kan till exempel triggas via överföring av arketypen auktoritär ledare. Till exempel när en vd reagerar, motöverför och på olika sätt projicerar den triggern. Motöverföring från omvärlden är förväntningar på ledaren.
[22] Överföring- och motöverföring är projektioner vi ständigt, ofta omedvetet, använder för att förstå omvärlden och utvecklas. Till exempel kan vi överföra skuggprojektioner och tillskriva motparten antingen heroiska eller demoniska attribut.

3.4 Etiska överväganden

Utgångspunkten för etiska överväganden är Vetenskapsrådets humanistiska, samhällsvetenskapliga och forskningsetiska principer gällande information, samtycke, konfidentialitet och nyttjande (*God forskningssed* 2017). Fältstudierna är utformade som deltagande observationer. Anteckningar av återkommande ord, uttryck, känslor, symboler och skeenden är noterade. Samtliga deltagande personer är anonymiserade. Grupper i sociala mediet Facebook (FB) rörande kyrkoflytten har följts utan interaktion. Detta för att få en kulturell överblick vad användare anser om samhällsomvandlingen. FB användare har etisk samhällsrelevans i sammanhanget. Förekommande citat är redigerade och ej spårbara för att skydda personlig integritet. Redigeringarna har ej förändrat inläggens kärnmeningar och innehåll. Användarnamn används ej då samtliga kommentarer är anonymiserade. Fältstudier samt netnografi gällande kommentarer, oavsett från vilka studerade medier och rum, finns i handskrivna, anonymiserade anteckningar i fältdagboksform. Därefter har valda delar överförts elektroniskt, kategoriserats och sorterats enligt GT. GDPR med anonymisering och konfidentialitet styr hanteringen av materialet. LKAB:s nuvarande vd, tillika offentliga person, går under den arketypiska och symboliska benämningen media karakteriserat vederbörande. Personnamn används ej. Allt för att skydda personernas integritet. Jag understryker att nämnda persona och yrkesroller, enbart är just roller och arketyper i mänskligt samspel. Politiker som nämns och refereras till, anonymiseras inte. De är offentliga personer, framröstade i demokratiska (person-) val. Även politiker är rollinnehavare (Moxnes 1995, s. 288). GT:s emfas vid det empatiska förhållningssättet är lämpligt som styrdokument även under etiska överväganden. För att hantera potentiell bias, diskuteras bruket av datakällor och metoder. Min subjektsposition som kirunabo ger mig en roll i studien som kan ha bias, ävenledes då jag vinnlägger mig om att idka ett neutralt förhållningssätt enligt GT metoden.

4. Tidigare forskning

Forskning om de samhällsomvandlingar LKAB driver i Malmfälten[23] är relativt knapphändig vad gäller existentialism och befolkningens känslor i förhållande till huvudmännens kommunikation. Lejonparten forskning är kvantitativt samt tekniskt inriktad. Forskning om känslor återfinns inom den humanistiska forskningstraditionen, till viss del inom religionshistoria, psykologi och sociologi. Forskningsöversikten inleds med ett avsnitt som belyser perspektiv och förklaringsmodeller kring staden som ideologi inom det etnologiska forskningsfältet. Därefter lyfts tidigare tvärvetenskaplig forskning fram om känslor, platskontinuitet, religionshistoria, filosofi, psykologi, lingvistik, företagsekonomi samt sociologi.

Poromaa och Johanssons (2020) kvalitativa, sociologiska studie om stadsomvandlingen i Kiruna handlar om individers meningsskapande i en otydlig, osäker situation är relevant. Forskarna tar upp meningsskapande under en instabil process som när en stad försvinner och det byggs upp en helt ny, okänd, på en ny plats (Poromaa och Johansson 2020).

Nilssons (2009) avhandling *Kiruna – Staden som ideologi* pekar på hur meningsskapande kan vara kopplat till makt och dominans. Föreställningar som knyts till Kiruna kan vara ideologiska och resultatet av omedvetna eller medvetna urvalsprocesser (Nilsson 2009, s. 11). Från detta perspektiv betraktas vilka som inkluderas eller exkluderas i ideologiska föreställningar om staden. Ideologier tenderar att producera sanningar genom att till exempel få specifika tankefigurer, viss kunskap och föreställningar att framstå som självklara, rimliga och helt naturliga. Ideologier behöver inte vara politiska, gränsen är dock flytande. De kan fungera som en gemensam berättelse och historia. De definierar ett ”vi”, upprättar en kollektiv identitet samt en gemensam framtid att sikta mot. Invånarnas perspektiv och igenkänning av värden kan skilja sig från ideologernas. Klassiskt är att ideologier polariserar, förenar, legitimerar och gärna vill erbjuda en moralisk kamp mellan det som definieras gott respektive ont (Nilsson 2009, s. 12). Nilsson (2009) menar att en plats och en stad (en kyrka) är en kollektiv produkt.

[23] Malmfälten inbegriper Kiruna och Gällivares kommuner.

Ideologier är relationellt formande och nödvändiga för att utveckla en platskänsla. Det är kollektiva processer som avgör vilket värde en plats tillskrivs (Nilsson 2009, s. 13).

Jensen och Sandström (2021) tittar på hur gruvnäringen och samhället samspelar från ett företagsekonomiskt perspektiv. En gång i tiden satt dessa ihop i ett ömsesidigt beroende som ett så kallat *company town,* enbolagssamhälle. Samhällsomvandlingens utmaningar med syfte att säkra fortsatt gruvdrift genom tvångsförflyttning av befolkning samt kyrkan, visar att LKAB nu förlitar sig på tillfällig arbetskraft av fly-in-fly-out[24] karaktär. Färre arbetare ska göra mer. Författarna tittar på vad det gröna metallberoendet innebär för platser och människor där gruvor anläggs, resursberoendets själva frontlinje. Genom platsstudier vidgar de förståelsen för det lokala samhället och dess ledarskap (Jensen och Sandström 2021, s. 6).

Johan Asplunds *tankefigurer* beskrivs som ett begrepp utgörandes en förmedlande nivå mellan personers erfarenheter och sätten att tala om dem. Tankefigurer kan vara ett samhälles kollektiva *försanthållanden* om lokala faktorer, det som finns mellan raderna i kulturen. Dessa faktorer kan till exempel vara materiella företeelser (personer, miljöer), relationer, historiska skeenden samt värderingar. Tankefigurer kan vara vedertagna, allmänt omfattande tankemönster där människor känner sig föranledda att förhålla sig till dem (Gunnarsson Payne och Öhlander 2018, s. 213). Exempel på tankefigurer är att Sverige är en humanitär stormakt, utan LKAB försvinner Kiruna och kyrkan är ett heligt och okränkbart rum. Dessa skapar ofta nätverk av associationer som förankrar tankefigurerna rumsligt, tidsligt och kulturellt. Bilden av samhällsomvandlingens nödvändighet för att malmbrytningen ska säkras, med syfte att rädda världen via den gröna omställningen, klingar framtidsoptimism, progressiv industrination med en högre, religiös mening för nationens och mänsklighetens välmåga. Det blir den stora gemensamma, lokala och nationella berättelsen (Gunnarsson Payne och Öhlander 2018, s. 223–224). Tankefigurer är oftast mycket gamla strukturer. Det är svårt att se var, när och hur de skapades. Källmaterialet är ofta obefintligt. Där det inte finns källmaterial är det svårt göra reell forskning (Asplund 2000, s. 161). Paralleller finns

[24] Fly-in-fly-out arbetskraft betyder att människor står skrivna och betalar skatt i en annan kommun, eller annat land, men jobbar på ytterligare en annan plats. Infrastrukturen med utbyggd flygplats gynnar fly-in-fly-out lösningar, då bostäder och samhällsservice är en dyrare lösning. Kommunen där arbetsuppdraget finns blir förloraren.

mellan Asplunds begrepp tankefigurer och Jungs begrepp arketyper. Båda begreppen anses vara omedvetna eller medvetna strukturella mönster på ett kollektivt plan, som påverkar mänskligt tänkande, tolkande, beteende samt handlande.

Lakoff och Johnson (1980) menar att metaforer inte enbart är lingvistiska verktyg utan djupt rotade i vårt konceptuella sätt att tänka, beskriva och föreställa oss världen. Metaforer är ofta omedvetna, kollektiva, grundläggande samt knutna till kulturella och historiska sammanhang. Argumenterande beskrivs till exempel konceptuellt som ett verbalt ordkrig, vilket är kulturellt förankrat samt strukturerar hur vi argumenterar och kommunicerar generellt. Vi talar ofta om att vinna eller förlora argument. Vi ser på personen vi argumenterar med som en opponent. Vi attackerar vederbörandes position och försvarar vår egen. Om vi upplever att våra argument inte går att försvara, kan vi inta ny försvarsposition och därifrån gå till attack mot motståndaren (Lakoff och Johnson 1980, s. 4). Paralleller finns mellan Asplunds och Jungs begrepp tankefigurer och arketyper med Lakoff och Johnsons metaforer.

Sociologen Erving Goffman diskuterar hur personnamn och identitet är del av människans *främre region* och rolltagande i social interaktion, hur vi förhåller oss till och presenterar oss för varandra. Namn fungerar till exempel som bärbara symboler och metaforer som upprätthåller sociala samt kulturella roller och betydelser. Den främre regionen kan jämföras med Jungs begrepp *persona*, den del vi visar utåt när vi står på en scen, eller i vår arbetsroll. Goffmans *bakre region* är den delen vi inte visar utåt. Att jämföra med Jungs begrepp *skuggan* eller det omedvetna. Goffman menar att en persons *identitetsvärden* det vill säga föreställningar om och förväntningar på hur man förväntas vara, agera och bete sig, kan vara stigmatiserande såväl som förstärkande samt statushöjande för individen. Här finns även en moralisk och etisk dimension (Persson 2012, s. 269–270). Goffman pratar om *rolldistans*, att låta sig uppslukas av en roll respektive slå in en kil mellan den man är och den roll som spelas. Asplund menar att en person kan bli helt eliminerad genom att gå upp i en roll (Persson 2012, s. 92). Här kan man även jämföra med det Jung menar att bli besatt av en arketyp. Situationer där en individ blir överväldigad av en arketypisk kraft som leder till att beteendet förändras och hen identifierar sig med en roll eller Goffmans främre region. Ett namn eller en titel kan öppna för samma effekt (Jung 1995, s. 45–46).

Paul Moxnes (1995) forskning inom sociologi utvecklar Jungs arketyplära med kognitiva urelement och menar att arbetsorganisationer, institutioner och även staten präglas av det omedvetna och människans behov av hjältar. Aktörer i näringslivet tilldelas mytologiska roller och namn som gärna framberättats av informationsavdelningar och media. Följderna av dessa roller är inte klarlagda. Länders, ledares, städers och förvaltningars öden bestäms av journalisters mytskapande förmågor. Media kallas för den tredje statsmakten. Att få en strålglans som hjälte i sin karriärtrappa torde vara eftersträvansvärt (Moxnes 1995, s. 288–289).

Edward S. Casey (1998) fokus på plats har paralleller med forskningen som Lakoff och Johnson, Asplund, Goffman, Moxnes med Jung intresserat sig för. Dessa teoretiker diskuterar grundläggande strukturer som påverkar hur vi tolkar, förstår och relaterar till vår omvärld. Casey utforskar plats, minne och identitet från ett filosofiskt, fenomenologiskt perspektiv vilket kan kopplas till företeelser som synkretism när olika historiska och kulturella lager formas, omformas och samverkar på platser och minnesmiljöer. Casey, liksom ovan nämnda forskare, fokuserar på grundläggande strukturer som organiserar människans tänkande, upplevelser och tolkning av både inre som yttre världar (platser). Platsen är central för vår existens, en axis mundi. Platser formas genom tider samt olika tankesätt, liknande som metaforer, arketyper och tankefigurer fungerar för att förstå och tolka världen. Olika traditioner, historiska- och kulturella influenser samspelar och formar platser. Platsens identitet är resultatet av traditioners överlappningar och lager, liknande synkretism, vilket påverkar uppfattningen om en plats. Casey menar att en minnesplats har omedvetna kvaliteter, liknande Jungs kollektiva omedvetna (Casey 1998, s. 292). Platser kan även vara symboler för det inre psyket (Casey 1998, s. 457). Gemensamt fokus för Lakoff och Johnson, Asplund, Goffman, Casey och Jung ligger på hur omedvetna, djupt rotade mönster organiserar vår förståelse, erfarenhet och förmåga till meningsskapande. Angreppssätten skiljer sig åt beroende på vilken av disciplinerna kognition, sociologi, psykologi, fenomenologi eller filosofi som platsen filtreras genom.

Platskontinuitet enligt Sara Duppils (2010) forskning är kopplad till upplevelser av *det andra*, en helig förhöjd känsla av närvaro, sammanhang, samt meningsfullhet. En känsla av tillhörighet och relation förbunden till signifikanta platser. Människan binder samman den egna livserfarenheten med platser som upplevs andligt

viktiga. Dessa platser kan fungera som axis mundi eller nav för personliga och kollektiva minnen. Att vistas vid dessa platser kan ha en starkt andlig och psykologisk inverkan och stödja en andlig upplevelse (Duppils 2010, s. 52-53).

Känslornas betydelse vid mänsklig interaktion i sociala och kulturella sammanhang är betydande, men rationaliseras ofta bort som icke signifikanta, speciellt i en reduktionistisk, tekniskt dominerad miljö. Tankens rationalitet ges högre status i motsats till känslorna. Ett renodlat kognitivt perspektiv på känslor reducerar den känslomässigt komplexa människan till en variant av maskin eller dator. Här odlas en tro att känslor inte spelar någon roll vid till exempel beslutsfattande. Idealisering av binärt tänkande kan fungera som försvar mot komplexitet, oro och osäkerhet. Yuval Noah Hararis (2017) forskar om *dataismen*, där gudalik, datastyrd teknik blandas med det han kallar *det närsynta ledarskapet*. Ledarens uppgift blir att administrera, exekutera och förvalta mer än att leda med visioner. Överblicken (visionen) blir svårgripbar då enorma mängder data genereras som högsta ideala mål. Ledare blir lätt tunnelseende och ser till att "lärare får sina löner och avloppssystemet inte svämmar över, men de har ingen aning om hur landet kommer att se ut om tjugo år" (Harari 2017, s. 338–339).

Galtung (1990) beskriver hur kulturellt våld kan fås att ses och till och med kännas korrekt. Det handlar om användningen av makt och legitimering av makt för att i sin tur lagligt berättiga tvångsförflyttningar och få människor ur vägen (för malmbrytning). Det skapar en känsla av maktlöshet hos den som står inför faktum. Arketypiskt våldsam struktur har exploatering av människor, platser och natur i centrum. Ojämn maktfördelning följer i dess spår. Där finns en överhöghet som styr och en underställdhet som känner sig maktlös. Våld definieras inte enbart via fysiska ärr, verkningar i psyke och själ kategoriseras också som våld (Galtung 1990, s. 294).

Brené Brown (2014) är socionom som forskar om känslor som sårbarhet, empati, skam och mod vad gäller ledarskap, speciellt när människor upplever situationer av ovisshet. Brown definierar sårbarhet som ovisshet, risktagande och känslomässigt exponerande. Känslor översätts generellt som svaghet. Där förloras toleransen mot sårbarhet. Vreden är ofta en ställföreträdande känsla som maskerar sårbarhet. En godtagbar fasad som döljer mer komplexa känslor. Ofta förväxlas att känna med att misslyckas (Brown 2014, s. 37).

5. Undersökning

Kapitlet beskriver inledningsvis empiriinsamlandet för att sedan fortsätta med GT kodningen av empirin enligt GT metoden. Syftet är att utforska den existentiella och känslomässiga betydelsen av flytten av Kiruna kyrka. Avstampet för studien skedde när LKAB och Svenska kyrkan bjöd in allmänheten till ett öppet informationsmöte om kyrkoflytten i kyrkan. Inbjudan distribuerades via direktutskick till lokala kirunabor (Undrar du över kyrkoflytten? 2024).

5.1 Kyrkomötet

Kyrkportarna stod öppna för intresserad allmänhet den sextonde april 2024 klockan arton. Besökarna möttes av en enorm projektionsskärm inne i kyrkan framför altartavlan på koret. LKAB:s logotyp i jätteformat var central och dominerade hela kyrkorummet. Altartavlan Solmålningen[25] skymdes helt av gruvindustrin. LKAB:s representant steg fram på koret och välkomnade med myndig och säker stämma. Svenska kyrkans motsvarigheter följde tätt efter, tysta. Ingen logotyp för Svenska kyrkan exponerades. Mötesagendan projicerades därefter och avhandlades punkt för punkt, enligt normativ mötesordning. Allmänhetens eventuella frågor skulle behandlas under sista mötespunkten, strax innan slutet. En strid ström av kvantitativa data följde därefter. Fokus var att säkra gruvdriften och ekonomin för staten. Därtill kom det tekniska utförandet av kyrkoflytten samt kulturmiljön. Hur mycket kyrkan väger (600 ton), hur den kommer att fraktas (på trailer), hur långt (cirka fem kilometer) samt liknande data staplades monotont på varandra i en strikt logisk ordning. Kyrkans representanter nickade förstärkande och bekräftande i bakgrunden. Konsekvensutredningen finns att läsa online. Den fokuserar enbart på den tekniska flytten från befintlig plats (AFRY 2023). Allmänheten i kyrkbänkarna lyssnade initialt tysta till performansen, där ord som ”folkkyrka som nästan helt saknar sakrala motiv,” samt ”vi flyttar en kyrka, men det är ett kulturvärde vi flyttar” ofta nämndes. Allteftersom observerades en spänd emotionalitet stiga från åhörarna, en irriterad känsla. Kyrkorummet polariserades mellan aktörerna på koret och i bänkarna.

[25] Solmålningen är namnet på altartavlan av prins Eugen föreställandes solstrålar i landskap (Persson 2018, s. 291).

Någon från församlingen avbröt mötesordningen och ställde en känsloladdad fråga; ”Altaret kommer väl att hamna rätt?” Svaret blev; ”Vi återkommer till det under frågestunden mot slutet. Men det finns en liten kyrka på Seskarö[26] som är felvänd”. Här räckte jag upp handen och ställde frågan om vem som beslutat att vända på riktningarna och hur processen och konsekvensbeskrivningen ser ut? Svaret blev svävande: ”Det är nog någon som redan gått i pension som beslutat det, vi vet inte vem. Kanske Länsstyrelsen vet? Mejla dem!” Flera frågor rörde heligheten. ”Behandlar Svenska kyrkan och LKAB detta som en helig plats? Och den nya platsen? Hur heliggör ni den?” Frågor adresserade till Svenska kyrkans representant, vilken besvarade dem med ”Jag tror inte att Gud bor i teologin. Gud bor inte i en byggnad. Gud bor i känsla, i musik och poesi.” En frustrerad deltagare av folket utbrast till slut uppgivet: ”*Man kan inte flytta känslor!*” Svaret från scenen blev skarpt tillrättavisande: ”Nu har det här hamnat på en mycket låg nivå!” En tydligt värderande kommentar, med stark emfas. Åhörarna uppträdde inte enligt förväntad mötesagenda. En agenda som kommunicerats ensidigt, vilket påpekades från någon i kyrkbänkarna; ”Varför har ni låtit tiden gå i tjugo år, utan att prata med oss om det här? Nu får vi bara några minuter på sista programpunkten för att göra oss hörda, vår enda möjlighet och vi står inför faktum?” Den kommentaren bemöttes; ”experter har räknat på saken och det har behövts lång tid då det är en tekniskt komplicerad flytt”. En annan deltagare beskrev sentimentalt barndomens lekplatser i parken. ”Min mor sa alltid att kyrkoparken är helig mark och skulle respekteras även när vi lekte här som barn.” Där förändrades plötsligt LKAB:s representant, blev tyst, och sa sedan ”jag har också sådana minnen”. Masken och rollen från högre statusposition föll. Det uppstod plötsligt en empatisk dialog, en viktig stund. En inkluderande vändning. Känslan i kyrkan förändrades från spänd till behaglig och fridfull. Då tog kyrkans ledare plötsligt initiativet och propsade på att hålla den kronologiska tiden och mötesformen. Magin med inkluderingskänsla och första tecknet på dialog försvann i samma ögonblick. Den byttes till en kaotisk, närmast aggressiv stämning. Där avslutades mötet.

Efter mötet svävade en känsla av obehag, oenighet, irritation, uppgivenhet och sorg kvar bland allmänheten. Mötesansvariga hade lämnat scenen. Allmänheten dröjde kvar. Det fanns ett behov att ventilera. En grupp deltagare upplevde att det fanns

[26] Seskarö är en ö i Haparanda skärgård.

respektlöshet och brist på hänsyn till den andliga dimensionen från maktens sida (LKAB och Svenska kyrkan). Däremot uttrycktes tillit till det tekniska utförandet. Ingen sade sig vara emot flytten, då motsatsen är värre. Att demolera kyrkan. Många informanter delade minnen och berättade om tre generationers relationer till platsen, där det centrala var och är respekten för dess helighet. Samtalen med allmänheten efter mötet blev tongivande för studien. Det låg kvar sorg, oro och tomhet i luften och det fanns tårar hos många. Området runt kyrkan är även en gravplats med minneslund för cirka 3000 kirunabor (Jensen, T. och Sandström, J. 2021, s. 138). Gravfrid[27] ska enligt lag råda.

5.2 Dagliga promenader och en fikastund

Efter kyrkomötet vidtog jag dagliga promenader runt kyrkan och dess plats, för att via spontana möten med intresserade, pratsugna människor fördjupa förståelsen kring känslorna runt flytten. Denna metod utvecklades till signifikant empirigenerering. Samtal med anonymiserade flanörer med relation till platsen vilka gärna ville dela vad de känner inför kyrkoflytten, förstärker folkets röst i studien. Promenaderna fortgick tills jag upplevde att materialet var mättat och inget nytt tillfördes. Ett empatiskt och inkännande bemötande var essentiellt vid dessa möten. Respondenterna har beskrivit dem som terapeutiska. Jag fick även den generösa möjligheten att ta en kaffe med projektledaren från LKAB med syfte att via deltagande observation lyssna till mer information om kyrkoflytten, samt ställa fördjupande frågor. Intressanta och komplexa tekniska fakta avhandlades initialt, tillsammans med vikten av att flytta en kulturbyggnad med kulturmiljö. Jag flikade in med frågan om hur de resonerat kring den andliga miljön? Där blev det tyst ett ögonblick. Svaret, något eftertänksamt levererat, blev att det inte var något de hade tagit med i beräkningarna. Jag började ana en signifikant, frånvarande dimension som underblåste allmänhetens missnöje och oro.

[27] Gravfrid eller griftefrid är en juridisk term med lagstadgat nationellt krav där respektfull behandling och hänsyn till avlidnas kvarlevor ska råda.

5.3 Sociala medier, podd samt lokalmedia

För att få en mer fördjupad förståelse har två Facebook (FB) grupper studerats. Kiruna engagerar människor och det finns även utflyttade kirunabor i grupperna som är intresserade av vad som händer lokalt. Antalet medlemmar i grupperna är därför ibland större än dagens faktiska invånarantal. Det visar sig vara svårt att uttrycka kritiska känslor och åsikter som går emot LKAB:s officiella samhällsomvandlingsagenda i grupperna. De som lyft kritiska frågor gällande samhällsomvandlingen, rivningarna och tvångsförflyttningarna har väckt starka motreaktioner med hätska kommentarer i trådarna. Det har resulterat i att röster tystas. Det förekommer inlägg som uttrycker ilska, frustration, sorg, förlust och saknad som påfallande ofta bemöts med kommentarer som ”sluta gnäll!” samt ”människor som inte bor i Kiruna inte har rätt att uttala sig” och ”passar det inte så kan du flytta.” Det här drabbar även de som bor i Kiruna. Röster tystnar. Samma polarisering som genomsyrade mötet i kyrkan återfinns även här. Det finns en moralpolisiär ton hos de som försvarar LKAB:s agenda mot de som kritiserar den samma. Möjligen ett uttryck för ängslighet om framtid och försörjning i kombination med traditionell, handlingskraftig maskulin kultur i ett gruvsamhälle som står och faller med omvärldens konjunktursvängningar samt statens väl och ve. Trenden är dock att de kritiska rösterna har ökat i omfång i takt med rivningarna av gamla Kiruna centrum. Den gamla tankefiguren, *utan LKAB dör Kiruna*, utmanas. Det börjar anas en förändrad tankefigur, *med LKAB dör Kiruna* (Asplund 2000, s. 161).

I Kiruna-podden nummer 15 ”Så ska Kiruna kyrka flyttas” (Agronius 2024) samt artikeln i Kiruna-tidningen (Törmä 2024) diskuteras kyrkoflytten från samhällsomvandlingens aktörsposition. LKAB:s samt Svenska kyrkans representanter är de som får komma till tals. Folkets röster kommer fram i studiens personliga möten samt via studerade FB grupper och mötet i kyrkan.

5.4 Polariserad kommunikation om flytten

GT metoden filtrerar fram en *kärnkategori* från det empiriska materialet kallad *polariserad kommunikation om flytten*. Det finns en tydlig uppdelning mellan tänkande (data) och kännande enligt Jungs definitioner om grundfunktioner. Tänkande och kännande grundfunktioner är båda rationella och nödvändiga psykologiska kompassriktningar i mänskligt beslutsfattande. Dock tenderar vi att övervärdera tänkandet i förhållande till kännandet. Kännandet kategoriseras här som värdeomdömet, en ordnade funktion liknade värderandet av bra eller dåligt (Jung 1995, s. 60). Uppdelningen finns även mellan makthavare och folket. Kvantitativt och kvalitativt. Det polariserade och uppdelade är det centrala fyndet. Kärnkategorin som fynd ska återspegla det mest generella och upprepande inom det fenomen som studeras. Kärnkategorin ska peka på minsta gemensam nämnare i undersökningen samt relatera till övriga kategorier. Den kan vara specifik men ska kunna skalas upp för att bli generell. Detta förklarar fenomenet som studeras samt återspeglas i frågeställningen (Guvå och Hylander 1998, s. 28-29). I det empiriska materialet framträdde polariserad, binär kommunikation tydligast som kärnkategori, sättet kyrkoflytten kommuniceras mot allmänheten från huvudaktörerna.

5.5 Makten, folket och platsen

Två polariserade världsbilder, värdegrunder förtydligades under nästa GT sorteringssteg, *betydande kategorier*. Den närvarande, tekniska performansen samt den frånvarande känslodimensionen. Den tänkande och den kännande psykologiska orienterings- och grundfunktionen (Jung 1995, s. 60). När kommunikationen sker till synes utan känslor, signalerar det maktspråk, myndighet och abstrakt kanslisvenska. Det finns en dominasfaktor inblandad som lätt blir härskarteknik i syfte tysta motparten med argument liknade krigsretorik (Lakoff och Johnson 1980, s. 4). Det existerar ett generellt mytologiserande vad gäller statuspositionering via objektiv och saklig information. Vad som är försanthållande information (Lakoff och Johson 1980 s. 186). Något som ofta värderas negativt som varandes luddigt och abstrakt från mottagande subjektsposition, här berörd allmänhet (Lakoff och Johnson 1980, s. 187–188). LKAB och Svenska kyrkans offentliga kommunikationsagenda är abstrakt. Folkets kännande kommunikation, med helighet som värdegrund konkretiserar fenomenet genom sin

motsatsposition. Jag uppfattade även en tredje *betydande kategori* som relaterar till de föregående. Den berör platsen och dess agens. Platsen delar makten och folket. Men hela processen berör den. Platsen framträdde som självständig entitet. Ett stumt, tredje, närvarande subjekt med egen agens, Genius loci[28] eller det Casey benämner ”*intelligible place*” (Casey 1998 s. 288). Platsen kopplar till förhöjda känsloupplevelser både inne i kyrkan som utanför. När man går runt kyrkan och i den omgivande parken känns det väldigt harmoniskt och fridfullt. Parken med den vackra kyrkan är en andlig plats. Enligt Duppils (2010) har platskontinuitet koppling till en känsla av tillhörighet, att vistas på sådana platser kan stödja upplevelse av andlighet (Duppils 2010, s. 52-53).

5.6 Teknisk performans, känslor och platskontinuitet

Under de tre betydande GT kategorierna ovan, utkristalliseras *egenskaperna*. Från maktens perspektiv blev informationsmötet en teknisk performans och därmed egenskap. Framtidsscenariot projicerades med komplicerade förklaringar angående förberedelsen inför flytten samt beskrevs teknologiskt. Kvantitativa data, fakta, mäta, väga med tydlig ambition att vara känsloneutral och professionell dominerade. Irritation uppstod hos på scenen då folket avbröt den stipulerade mötesordningen. Här fanns en av makten påbjuden inkludering – utan reell inkludering, även det en egenskap. Åhörarna uttryckte känslor, både positiva och negativa. Positiva var minnesbilder kopplade till känslor, som uttryckte tydligt behov att delas i rummet. En önskad, påbjuden gemensamhet från åhörarna. Det lämnades inte utrymme för gemensamhet i den av makten satta mötesagendan. Den negativa känslan handlar om att uppleva sig utanför, exkluderad. Platsen beskrevs av folket innehavandes förhöjd platskontinuitet med måleriska metaforer som ett heligt rum. Makten beskrev platsen i form av data med tekniska ritningar som bildstöd på koret framför altaret. Återigen blev sprickan och polariseringen tydlig mellan det offentliga och folkliga.

[28] Genius loci betyder platsens ande. Begreppet används ofta inom landskapsarkitektur och land art.

5.7 Känslornas dimensioner

Efter GT egenskaperna följer *dimensioner* som lyfter känslornas betydelser i sammanhanget. Det utkristalliserades en förväntan från makten att folk ska vara tacksamma, med en följande känsla av förvåning att så inte var fallet, därpå följt av explicit irritation. Här anar jag att det finns en historisk och traditionell förväntan från makten gentemot folket. Makten talar, folket tiger. Det lokala narrativet; ”utan LKAB finns inte folket,” är tankefiguren som styr lokalsamhället (Asplund 2000, s. 161). Folkets känslor och kritik hanterades med data, fakta, irritation och distanstagsande. Reaktionen från bänkarna var inte positiv. Folket ville höra om det heliga, de religiösa känslodimensionerna. Vilket kategoriskt undveks av makten. De dimensionerna var helt frånvarande i mötesagendan, och släpptes inte in. Fysiskt tog ledarna flera steg bakåt på scenen när känslorna från publiken intensifierades. Det såg inte ut som om de på scenen var beredda på kritiken, projektionerna och känslorna från åhörarna, eller var medvetna om sina egna reaktioner och överföringar. De distanserade sig både fysiskt och kommunikativt genom att bemöta känslor med ännu mer information i form av data. Resultatet blev att emotionaliteten och volymen ökade. På båda sidor. Det blev ett överröstande av den andra. Folket uttryckte känslor av ilska, maktlöshet, att beslut fattas över huvuden, tvångsförflyttning, att vara exkluderade och utanför demokratin. En ilska som växlade mellan sorg och oro, känslan av förlust av nära relation med platsen och det heliga, uppgivenhet inför makten och ett krasst faktum att ställas inför. Vad gäller platsen, delar makten och folket den. Maktens beskrivning av platsen är pragmatisk, kostnadseffektiv, beräknande och tydligt kvantitativ med huvudfokus på gruvnäring. Folket använder uttryck som helighet, värdighet, spiritualitet samt minnen av känslomässigt viktiga ritualer (dop, giftermål, konserter, begravningar, minnesstunder). En deltagare i publiken beskrev förlusten av barndomens lekplatser i parken, vilket blev starkt. Personen nådde plötsligt fram till människan bakom rollen på scenen och det blev en empatisk dialog. Emotionaliteten i kyrkorummet förvandlades i det ögonblicket till fridfullare nivåer. Folkets förväntan på mötet var att bli bemötta med empatisk förståelse. Maktens förväntan på mötet var leverans av fakta och teknisk performans. Denna känslobaserade vändning har jag inte sett i FB-grupperna. Det är i det fysiska, gemensamma mötet där deltagarna enas runt specifika minnen och känslor av helighet som vändning uppstod. När och om det finns mod och närvaro att våga vara sårbar hos

maktaktörer (Brown 2014, s. 36). Vändningen blev dock kortvarig, då mötesagendan inte tillät utforskande av känslor eller att agendan överskred stipulerad tid. Däremot anades det en möjlig enande väg framåt i en komplex situation.

5.8 Sammanfattning

Materialet är insamlat från sex olika källor. Det offentliga mötet i kyrkan, spontana möten runt kyrkan (platsobservationer samt deltagande observation), en fikastund med ledande operativ maktaktör, FB-grupper som rör Kiruna där samhällsomvandlingen samt kyrkoflytten tas upp. Kiruna-podden (Agronius 2024) plus artikel i Kiruna-tidningen (Törmä 2024). Sammantaget har jag funnit polariserad kommunikation och modus som *kärnkategori*. Bristande inkludering präglar tillvägagångssättet samt medvetet undvikande att beröra känslodimensionen från makten. Teknisk komplexitet, kulturmiljö samt värnande om fortsatt malmbrytning är tydligt fokus. Frånvaron av det heliga, den andliga miljön samt platsens agens samt upplevelse av reell inkludering gällande tillvägagångssätt samt kommunikation är signifikant. Det efterfrågades av folket enligt studien. En aktör har varit helt frånvarande i samtliga studerade källor och situationer under hela studien. Det är Kiruna kommun. Svenska kyrkan och LKAB har uppträtt under gemensamt paraply med överensstämmande kommunikationsdiskurs. Svenska Kyrkan tar dock en birollsposition. LKAB styr, Svenska kyrkan bifaller och förstärker det. Därav har jag slagit ihop de två organisationernas representanter under begreppet *makten*. Från materialet framträdde en frånvarande existentiell dimension vilken adresserar helighet och känslor av oro och sorg kring kyrkoflytten. Resultatet är två världsbilder, värdegrunder, som utkristalliseras. Den ena är den tekniska performansen med datadriven kommunikation från maktens aktörer. Den andra ofta tystade delen från folket, handlar om relation och helighet. Platsen däremellan är gemensam. Folket upplever tunga känslor på grund av förlusten av platsen som i LKAB:s och Svenska kyrkans världsbild förvandlas till tekniskt konnoterat processmaterial och kulturvärde. Makten och folket talar förbi varandra i stort. Makten bestämmer, folket måste förhålla sig. Det är polariserat mellan tanke och känsla. Data och empati. Sammanfattningsvis pratade båda parterna om platsen och kyrkan och uttryckte omsorg för den, men på helt olika vis. Makten uttryckte sig i dataordalag som procent, lutning, kostnader och siffror. Projektledarna bar en känsla av förväntansspänning som inför en mäktig, teknisk performans med teknisk positivism. Folket hyste oro över förlust av andliga värden för platsen. Melankolin i förlusten man

inte får sörja eller uttrycka, andlig förnimmelse, förlust av upplevelser av extraordinär närvaro av det andra. Ett känslolandskap och en tidsaspekt med närvaro och relation flera generationer bakåt i tiden, som nu definitivt försvinner och förändras. En motsats till industrins synsätt. Efter mötet uttrycktes sorg för att maktens aktörer uppträdde okänsligt. Det fälldes även tårar hos åhörare när mötet upplöstes. En representant från maktens företrädare visade sig vara människa bakom rollen, en kort stund. Känslan och empatin som församlingen efterfrågade skymtade till. Platsens kollektiva agens gav sig till känna, den gemensamma plattformen och känslan trädde fram ett ögonblick. Casey (1998) intresserar sig för hur platsen i sig fungerar som en struktur och plattform för upplevelse, relation och identitet. Platsen kan anta universella kvaliteter beroende på hur den tolkas i den historiska och kulturella kontexten (Casey 1998, s. 288).

6. Diskussion

Kapitlet diskuterar fynden som GT metoden utkristalliserat och speglar dessa mot relevanta teoribildare ur ett religionspsykologiskt perspektiv samt den tidigare forskning som jag funnit betydelsefull. Då samhällsomvandlingar av denna kaliber inte är vanligt förekommande har jag använt mig av ett tvärvetenskapligt ramverk.

6.1 Existentiella och känslomässiga betydelser

”Man kan inte flytta känslor” som en frustrerad deltagare uppgivet utbrast, beskriver känsloläget från kyrkbänkarna när mötet led mot sitt slut. Svaret från representanten på scenen blev skarpt tillrättavisande: ”Nu har det här hamnat på mycket låg nivå!” En tydligt värderande kommentar. Jag vill initialt understryka att det inte är huvudmännens representanter som individer som kritiseras i detta kapitel, det är en strukturkritik jag vill presentera riktat mot organisation, uttryck, tankefigurer och roller.

Den första undersökningsfrågan är vilken existentiell och känslomässig betydelse flytten av kyrkan, som helig byggnad och plats, har för lokalbefolkningen? Initialt fanns en intuitiv känsla (en av Jungs fyra psykologiska grundfunktioner) hos mig som forskare av att något inte stämde med processen gällande kyrkoflytten. Via GT:s metodiska steg för materialbehandling ringades kärnkategorin in som *polariserad kommunikation*, samt bidrog till strukturerandet av empirin. LKAB med Svenska kyrkan som huvudmän och makten på ena sidan, med folket och platsen på den andra utkristalliserades. Kommunikationen som huvudmännen uttrycker reflekterar både medveten och omedveten del av bolagskulturen i ett högteknologiskt, internationellt verkande gruvbolag som LKAB. Harari (2017) säger att ledares uppgifter blir att administrera, exekutera och förvalta mer än att leda med visioner, det blir lätt tunnelseende och närsynt. I ett data- och processintensivt system har tunnelseende sina fördelar. Människan fokuserar på det överkomliga när mängden kvantitativ information är oöverskridlig (Harari 2017, s. 338–339). LKAB använder mycket datakapacitet och simuleringar för beräkningar och dataflöden. Det kan spela in i den fakta- och datadrivna kommunikationsstrategin med tydligt syfte att inte beröra känslor. LKAB och Svenska kyrkan kommunicerar och agerar kyrkoflytten gentemot folket på ett reduktionistiskt, kvantitativt sätt bakom arketyper och yrkesroller som tekniska, allvarliga, icke känslostyrda specialister. Kommunikationen från makten är ensidig och helt centrerat

kring det Jung kategoriserar tänkandes psykologiska grundfunktion. Tänkandet är en rationell funktion precis som kännandet, de är varandras motsatser, polariteter, samtidigt relaterar de till varandra och går inte att separera, likt norr och söder på en kompass. Kännandets grundfunktion talar till exempel om för människan om något är tilldragande eller frånstötande. Kännandet och känsla är viktigt för hur individer tolkar upplevelser (Fordham 1986, s. 7). Jung menar att dessa grundfunktioner hjälper oss att fatta beslut, värdera, strukturera och bedöma verkligheten. Personer och organisationer som använder tanke som huvudfunktion kommer att använda den logiken för att förklara hela världen. En person som använder känsla kommer att bedöma samma fenomen via värderingar och relationer. Det är väsentligt att förstå att Jung med känsla som rationell kompassriktning inte menar affekter eller emotioner, utan en funktion som värderar information baserat på vad som är viktigt och socialt värdefullt för kollektivet samt individen. Här finns även aspekter om vad som är moraliskt rätt, vad som är rätt för relationer (även relation till plats) snarare än vad som är logiskt och objektivt korrekt och datadrivet. Därav menar Jung att dessa funktioner måste arbeta tillsammans som relaterade motsatser. Båda funktionerna orienterar oss i världen. Balans krävs för en psykologisk helhet vad gäller hänsyn och beslutsfattande. Industrikulturen värderar tänkandet högst, vilket paradoxalt är en känsla i sig för att det är ett värde, värdering. LKAB separerar det objektiva tänkandet från subjektiva kännandet. Lakoff och Johnson (1980) konstaterar att objektivitet är en myt i vår kultur (Lakoff och Johnson 1980, s. 186). Något Asplund (2000) betecknar som en tankefigur. Han menar att känslor är viktig feedback, en pendel i den sociala interaktionen. Frånvaron av känslofeedback leder till utbrändhet, avsaknad av livstecken och kan ytterst leda till våldshandlingar. Ett, ofta i desperation avlämnade spår för att påminna om sin egen existens och frambringa skillnad (Asplund 2000, s. 150). ”Man kan inte flytta känslor” kan sägas vara ett spontant uttalande i desperation för att frambringa motsvarande skillnad och åkalla ett känslomässigt möte i det kvantitativa flödet av data i den tekniska performansen. Jensen och Sandström (2021) menar;

> när bolaget lossar en del av förtöjningarna till platsen krävs en allt större anpassning från arbetare och det samhälle som omhuldar gruvan. Samtidigt ger bolaget och gruvan allt mindre tillbaka till samhället” (Jensen och Sandström 2021, s. 140).

Känslor som sorg och saknad dominerar bland folket som utsätts för samhällsomvandlingen och kyrkoflytten. Kommunikationen från Kirunabornas sida är centrerad kring kännandet som värdekompass, informationen från makten

diskriminerades via subjektiva känslor mer än objektiv tanke som psykologisk grundfunktion. Projektledarna undvek systematiskt att adressera eller beröra känsloprojektioner. Rationalitetens magi, som skulle binda känslorna, brast under mötet då folket gjorde visst uppror och bröt mötesagendan med känslouttryck (Jung 1993, s. 176–177). Från scenen uttrycktes en makt- och statuspositionering med härskarteknik inblandat. En mix mellan skuld- och skampåförande med förlöjligande, tillika känslodrivna svar, då data inte räckte för att bringa förväntad förståelse (Körnegård 2018).

Jag blev förvånad att känslornas signifikans missats. Svenska kyrkans högsta lokala representanter närvarande skulle kunnat representera specialister på ämnet helighet, känsloprojektioner, sorg och förluster då de ofta är ritualspecialister för människor i känslosamma situationer. I en krissituation som det är att slå sönder ett samhälle med minnesmiljöer samt flytta en helig plats, förväntar sig samhället att kyrkan ska öppna för människor i behov av själavård (Lundin 2024). Här framträder brister och utrymme för förbättring vad gäller den känslomässiga kommunikationen från maktens sida. Specialistrollen och positionen kan bli en mask, roll och skydd för att dölja egen möjlig sårbarhet och kännande; ”Fasaden blir en kollektiv representation och en realitet av egen kraft” (Goffman 2014, s. 33). Ofta påtar man sig en redan etablerad social roll och fasad som existerade för tjänsten före den tilldelades och personen accepterade den (Goffman 2014, s.33). Gruvmentaliteten som präglar Kiruna för med sig en machokultur och patriarkal maskulinitet som inte gärna släpper fram sårbara känslor (Nilsson, 2009, s.113). Brown menar att det är en myt att sårbarhet ses som svaghet som behöver kompenseras med hårda nypor då den tankefiguren ofta blockerar känslor som mening, medkänsla, äkthet, mod, inkludering och innehåll gällande ledarskap och de ledda (Brown 2014, s. 36). Något som glimtade till när en av projektledarna på scenen kände igen sig i allmänhetens argument för helighetens hänsynstagande. Rollen som datadriven specialist opererandes från tankens objektiva grundfunktion i mötet som maktens representant och allmänheten föll tillfälligt. Vändningen skapade en upplevd fridfullhet med eftertänksam konsensus i en kort stund av delad tystnad i församlingen, vilket föreföll inkludera samtliga rolltagare på platsen. Goffman beskriver det som förmåga till *rolldistans* (Persson 2012, s. 92). En viktig stund uppstod runt den gemensamma minnesupplevelsen. Polariteten neutraliserades omedelbart vilket ledde till en förening med försoning kring platsen och känsla av intimitet (Casey 1998, s. 289). Casey (1998) säger lite poetiskt att

upplevelsen av platsen kanske inte är det profana intrycket, utan mer den inre bilden av platsen, känslan som plötsligt lyser upp tiden. Liknande en plötslig gnista av en enskild minnesbild som en fallande stjärna i den mörka avgrunden (Casey 1998, s. 288).

Kyrkan är en axis mundi och lokala världspelaren som förbinder de tre livsplanen undervärlden eller saivo[29] med vår mellanvärld och gudarnas övre värld. Kyrkan är signifikant i samhället, vacker, viktig och en öppning mot det transcendenta. Möjligen är det enda allmänt vedertagna platsen där känslan av helighet är godkänd att uppleva. LKAB är hårt centrerat kring sekulära värden.

> Bolaget har ett stort inflytande, men det är ingen demokratisk institution. Dess strävanden baseras över lag inte på lokalt förankrade demokratiska processer utan på företagsekonomiska beräkningar av vad som i slutändan är bra för bolaget och dess statliga ägare (Jensen och Sandström 2021, s. 141).

Ryktet säger att kyrkan står på en äldre samisk offerplats. Kiruna är ursprungligen samiska marker. Konstnärerna som fick uppdraget av disponent Hjalmar Lundbohm har också varit noga med att skapa samiska heliga representationer i utsmyckningen, vilket kan vara en ledtråd. Känslan på platsen är förhöjd med förnimmelse av det andra närvarande, det numinösa. Kyrkan har funnits i generationer av Kirunabors liv och släkter, även de utflyttade, med djupa relationer till heligheten, byggnaden och platsen. Parken runt kyrkan är en minneslund för kremerade avlidna. Kyrkan ska flyttas till det nya Kiruna centrum (NKC) och förhoppningsvis rota sig på den nya platsen nedanför sitt forna berg. Att bosätta sig på en plats och göra den beboelig och helig förutsätter ett existentiellt möte och val (Eliade 2008, s. 36). Det är inget som kan beslutas och befallas fram. Svaret på vilken existentiell och känslomässig betydelse flytten av kyrkan, som helig byggnad och plats, har för lokalbefolkningen är att den har betydligt större betydelse än vad som både bolaget och Svenska kyrkan representanter förstått. Existentialismen är absolut frånvarande i maktens analyser och kommunikation. Det stannar vid teknisk performans och kulturmiljö, bevarandet av ett objekt där platsen inte ses som signifikant. Den behandlas som objektiv processmassa. Inte som helig mark med stark känslomässig betydelse och meningsskapande, så som berörd allmänhet uppfattar den.

[29] Saivo är en nordsamisk benämning på en annan värld bebodd av övernaturliga väsen och döda förlevande som speglar vår värld. Inte jämförelsebar med det judeo-kristna begreppet helvetet.

6.2 Folkets upplevelse av kommunikationen

Frågan om hur allmänheten och församlingen upplever kommunikationen förklarar Nilsson (2009) att det föreligger en beroendeposition till makten där man har att förhålla sig till redan fattade beslut utan inkludering. Individen saknar inflytande över det som beslutas av bolaget (Nilsson 2009, s. 184). Beslut utförda av tekniska specialister som kommunicerar faktum och förväntar sig tyst medhåll av berörd allmänhet. Nilsson (2009) har funnit att en lokal, vedertagen förklaring till tystanden menar att befolkningen känner sig trygga och accepterar förändringar (Nilsson 2009, s. 182). En ideologisk likriktning som tankefigur. Kyrkomötet i sig uttryckte makt kontra maktlöshet som i sin tur presenterades via data (tanke) kontra känsla. Polariserad kommunikation. Lakoff och Johnson (1980) menar att argumentation är att likna vid (ord-)krig där staten kallar på uppoffring samt rättfärdigar ekonomiska och juridiska påföljder som de Kiruna undergår (Lakoff och Johnson 1980, s. 34).

Det finns en kollektiv, logosstyrd stadsfadersarketyp boendes i LKAB och samhället. En tankefigur i form av en allsmäktig allfader. Disponent Lundbohm, tillika Kungen av Lappland, byggde mönsterstaden. Den förknippas med positiva kännetecken som att staden designades för att motverka misär, allmän social fattigdom samt höja levnads- och byggnadsstandard. En ”goodwill” idé som kognitiv monumentalisering och ideologisk strategi (Nilsson 2009, s. 166, 178–179). Denna tankefigur är lika gammal som staden. Asplund menar att tankefigurer förändras långsamt (Asplund 2000, s. 161). Detta gör att tankefiguren, metaforen, faders-/frälsarkomplexet, rollen och arketypen även spiller över på de specialister och makthavare som agerar under LKAB personan. En rollomfamning och förening med de krav som staten, bolaget och samhället kräver. De förståndiga som talar till det känslodrivna folket (Persson 2012, s. 89).

En intressant visuell symbol är LKAB:s logotyp vilken föreställer tecknet för järn, planeten tillika krigsguden Mars, och man/maskulint. Tecknet utgör även den övre halva delen av staden Kirunas kommunvapen. Själva symbolen för samhället och platsen. Den undre, och underställda halvan av kommunvapnet är den runda, vita feminina fjällripan som Kiruna är döpt efter. Giron (nordsamiska för ripa) är ett barn av naturen. Symbolen för platsen. Mars krigsguden, järnet och mannen över ripan Giron och platsen är en talande metafor. Folket hamnar i de underställdas position. Det ängsliga offret, som bara har att förhålla sig till vad den mäktiga, maskulina krigsguden Mars eller

LKAB enväldigt bestämmer (Nilsson 2009, s. 184). Folket upplever sig närmast kastlösa, anonyma, utan inflytande och auktoritet (Moxnes 1995, s. 216). Här finns en till polaritet. Hjälten i form av gruvindustrin med Slaktaren som ska frälsa världen och göra Sverige till en grön stormakt för politikerna i Stockholm och EU (Regeringskansliet, 2023). Kungen av Lappland som den förste disponenten kallades av media och finanseliten kan transformeras uppåt till Gud. Folket eller förloraren transformerar nedåt mot offret, och bör inte protestera mot gudars eller kungars vilja. Det vore ju dumt. Den som dristar sig till något sådant skammas och tystas. Offerpositionen är en motpol till maskulinitetens krav på styrka, kontroll och handlingskraft. Att vara och kommunicera känslouttryck, speciellt som man, signalerar sårbarhet, utsatthet, uppgivenhet och passivitet. En förlorare inför en överhet (Nilsson 2009, s. 163). Men förloraren kan även hämta kraft från den lilla människans kamp mot överheten, som David mot Goliat myten. På kyrkomötet framkom känslosamma beskrivningar av gamla föräldrar som arbetat på LKAB (gruvarbetare) samt i kyrkan (vaktmästare), barnen (nu vuxna) hade lekt som barn i parken på uttalad och vördad helig mark. Det fanns mentala släktband och minnesbaserade relationer mellan LKAB:s representanter och folket. Minnen som delades och skapade en gemensamhet, en plattform av samstämmighet över platsen. För att detta skulle uppstå krävs att det finns en förståelse och delad bakgrund. Om inte det finns, kan det bli en kommunikativ utmaning att mötas.

Steget mellan ilska, sorg och uppgivenhet kan vara kort, vilket visade sig på kyrkomötet (Nilsson 2009, s.164). Folket upplever maktlöshet och demokratibrist då maktförhållandet, traditionellt och generellt är asymmetriskt (Jensen och Sandström 2021, s. 142–143). Därtill upplevs kommunikationen från LKAB sparsam. Bolaget upplevdes inte ha kommunicerat kyrkoflytten på tjugo år och när väl deltagarna har en möjlighet att reflektera, fråga och tycka så tystas de med att de är på låg nivå. ”Det finns en tystnadskultur. Det som händer inom LKAB stannar inom bolaget. Varför ledningen inte uppfattar det som ett problem kan vi inte veta” (Jensen och Sandström 2021, s. 137).

6.2.1 Perspektiv på makt

För att hitta teorier som förklarar de betydande kategorierna makten, folket och platsen som GT tydliggjort, har Galtungs maktperspektiv om strukturellt och kulturellt våld studerats (Galtung 1990). Galtungs definition av våld är; ”förolämpningar, som går att undvika, vad gäller mänskliga basala behov som sänker den upplevda och reella nivån av

tillfredställelse långt under det möjligas värde."[30] Det strukturella våldet kallas ibland för osynligt våld. Dess syfte är att framhäva negativa konsekvenser av ojämn resurs- och maktfördelning samt att förstå de destruktiva sociala processer som går att undvika. Extraktivt våld är våld mot plats och mark (Sehlin MacNeil och Inga 2019, s. 46). Ett folks spirituella koppling och världsbild till platsen säger dem att de kan bli sjuka (stress, högt blodtryck med mera) om deras platser förstörs, på grund av att det skadar kopplingen mellan folket och marken (Sehlin MacNeil och Inga 2019, s. 47). När det gäller extraktiv gruvindustri har den företräde som lagstadgat riksintresse gentemot folket.[31] Extraktivt våld sker i osymmetriska maktrelationer. Dessa konflikter har ofta rötter i koloniala strukturer och attityder. Ofta trivialiseras folks syn på helighet kopplad till marken av utvinningsdrivna ideologier (Sehlin MacNeil och Inga 2019, s.49). Under kategorin dimensioner i GT metoden finns bland annat förväntningar från maktens sida på att folket ska vara tacksamma. Folket känner sig ohörda av en överhöghet, där platsens känsla representerar den andliga miljön och heligheten i landskapet. I beställda konsekvensutredningar framgår det att stadsomvandlingen inte kommer lämna någon oberörd och bedöms innebära negativa konsekvenser gällande trygghet, tillgänglighet, och socialt liv. Det innebär stress och oro för befolkningen vilket slår hårdast mot svagare grupper i samhället som äldre, barn, funktionsvarierade, samt låginkomsttagare. Stadsomvandlingen bidrar till "negativa konsekvenser för invånarnas platsbundna identitet" (*Miljökonsekvensbeskrivning för detaljplan för Gruvstadspark 2, etapp 2,3 och 4: Kiruna kommun* 2016, s. 8). En empatilös kommunikationsmodell gör inte saken bättre.

LKAB agerar på statens politiska och ekonomiska order. Vd ska se till att ägarens direktiv rullas ut och verkställs lokalt. Det finns politiska stormaktsambitioner. EU:s ambitioner och mål är att bli självförsörjande på kritiska jordartsmetaller (Stenlund och Kostet 2021). Det är tunga maktstrukturer och stora utmaningar folket i norr ställs under. Ingen av respondenterna är emot själva kyrkoflytten. Kritiken riktas mot det icke empatiska sättet att kommunicera samt bemötandet från högre maktpositioner. Ett empatiskt lyssnade ledarskap bör kunna utgöra lindring för berörd allmänhet och leda till mer förståelse. Och upplevelse av trygghet och inkludering.

[30] Översatt av uppsatsförfattaren.
[31] Gruvlagen är ett riksintresse vilket ger den en hög juridisk position till exempel gentemot privat äganderätt.

> Bolagets strävanden och visioner baseras inte på lokalt förankrade demokratiska processer utan på företagsekonomiska beräkningar av vad som i slutändan är bra för bolaget och dess statliga ägare (Jensen och Sandström 2021, s.141).

6.2.2 Jungs begrepp applicerat på ledarskapet

De mytologiska smeknamn som framför allt finansmedia tillskrivit LKAB:s förste disponent *Kungen av Lappland* samt den nuvarande *Slaktaren*, är intressanta kulturella fenomen att titta lite djupare på för att tvärvetenskapligt försöka förstå situationen i Kiruna. Jung kopplar ihop två arketyper vad gäller ledarskap - hjälten och frälsaren. Han anser även att den stora moderns arketyp influerar goda ledare (Corlett och Chisholm 2021, s. 15). Hjältemyten handlar alltid om en stark man eller gudalik människa som besegrar symboliska drakar och demoner (som Sankt Göran och draken) utför kraftprov och räddar sitt folk från ondskans makter. Hjälten omges ofta av starka beskyddare som möjliggör övermänskliga uppgifter (Jung 1995, s. 110). Hjälten måste bara se upp med att inte falla för eget maktmissbruk, hybris. Hjälten är ofta en gränsöverskridare och gör saker som ingen lyckats med förut (Moxnes 1995, s.194). Det verkar råda ett mytologiserande hjälteideal av ledargestalter inom industrin och den gröna omställningen. Här syns även influenser av tankefiguren och ideologin futurism[32] ”Vad Svensk industri med LKAB i spetsen gör nu är att möta en hotande klimatkris med innovation och teknikutveckling” (Björkenwall 2020). Klimatkrisen är kanske den stora draken och kaoskraften som Slaktarhjälten måste dräpa för att skapa (ny grön) ordning i världen. Och i den kampen styra flaggskeppskyrkan till sin nya plats. Frälsararketypen är nära det kristna idealet som via synkretism blir till dataismen som Slaktaren implementerar genom teknikspråket samhällsomvandlingen kräver. De starka beskyddarna som omger Slaktarhjälten är regering, stat och EU.

> Arketyperna är de stora bestämmande krafterna, de sätter i gång de verkliga händelserna, inte vårt personliga intellekt…De arketypiska bilderna avgör människans öde. C.G. Jung (Stevens 1997, s. 146)

Slaktarens arketyp kan förstås som en symbol för nödvändigt våld, transformation, omvandling och död. Slaktaren separerar och tar ur och skiljer filéer från oätligt brosk i offerkroppen. Slaktaren kan sägas vara en moralisk aktör, en ceremoniförrättare och präst

[32] Futurism är som nationalistisk, framtidsorienterad ideologi och tankefigur som uppstod kring 1920-talet och idealiserade modernitetens urbana värden. Maskiner, fart, ungdom och fläkt som motstånd mot det gamla är signum.

som i gamla testamentet. En ledare som enbart svarar inför Gud och håller de otrogna i ett fast grepp.

> Finns risk för att han (vd:n) rekryteras för att vara en slaktare som osentimentalt skär ner och tar andra tuffa beslut? -Låt oss vända på det och säga att vi får hoppas på det, konstaterar Anders Hägerstrand (gruvanalytiker). -Att vd:n klarar av att gå hårt fram så Norrbotten och Sverige kan behålla LKAB som en stor spelare i pelletsindustrin. (Callne 2015)

Som jämförelse gick förste disponenten Lundbohm under benämningen *kungen av Lappland*. Kungen som ledarskapsarketyp representerar fadern, trygghet, ordning, fullbordan, ansvar, höjdpunkt och stabilitet. Kungens skuggsida representerar tyranni, kontroll, auktoritära styren (Cronstedt 2023, s. 133). Kungens skuggsida omfattar Slaktaren. Slaktoffer är en arketyp som Jung menar är en invigning till döden, en överbringare av ett odödlighetslöfte. Kristendomen gick ännu längre och lovade genom offret, odödlighet och ett saligt liv i himlen. Offer kan även vara ett försoningsoffer (Jung 1995, s. 148). Offret är platsen och valda delar av den tvångsflyttade befolkningen. Att upptäcka den goda moderns arketyp i Slaktaren är lite svårare. Arketyper organiserar sig kring polariteten, det kan finnas en oupptäckt potential av inre moder dold i skuggorna. Den arketypen är kollektivt efterfrågad av folket, men osynlig.

Att tillskrivas ett symboliskt namn när man tar ny tjänst för staten är en gammal svensk soldatnamnstradition En symbolisk namngivningskultur från stormaktstidens dagar. Perioden som varade från början av 1600-talet fram till början av 1700-talet. Soldatnamn gavs till rekryter för att underlätta administrationen samt särskilja dem från civilbefolkningen. Soldaterna var oftast bönder från landsbygden med namn enligt patronymikonformen[33] som Andersson eller Larsson. Soldatnamnen var ofta korta, gärna mytologiserande och anspelade på krigisk styrka liknades Modig, Stark, Karbin, Svärd, Baneman eller till och med Gravsten. Det finns inga studier som specifikt tittar på effekten av soldatnamn på den kollektiva och individuella moralen. Däremot kan det antas finnas psykologiska och sociokulturella aspekter som skapandet av en kollektiv identitet och roll frambringar. En hierarkisk fördel med rangordning samt att ryktet om soldaternas krigiskhet kan föregå namnet som en persona, arketyp och tankefigur i det offentliga med syfte att ingjuta skräck eller mod i omvärlden. Slaktarens arketyp kan fungera på detta

[33] En patronym är ett förnamn med ändelsen -son.

sätt och ingjuta det samma i de egna leden, ägaren staten, finansvärldens investerare samt etablera en hierarkisk ordning i organisationen och ingjuta respekt i närområdet. En metafor som Lakoff och Johnsson (1980) menar kan spela med i argumentation som krigsretorik där Slaktaren kan vinna utan att behöva argumentera så ihärdigt på grund av sitt mytologiserade smeknamn (Lakoff och Johnson 1980, s. 4). Likt vikingatidens bärsärkar där deras blotta rykte kunde sätta skräck i motparten. Vidare vill regeringen gärna göra anspråk på en repris av stormaktstiden, som grön omställningsstormakt. Där gruvindustrin och metallberoendet är centrala. Grundaren till fabriken för batteritillverkning, Northvolt i Skellefteå, kallas av finanspressen för *Den gröne Jesus*. En positiv förstärkning med frälsarkomplexet, tillskriven stor framtidstro och förhoppning om att rädda världen (Ehrlin 2024). Att tillskrivas gudaliknande förmågor är en annan statusnivå jämfört med Slaktaren, tillika ritualmästaren som är tillsatt för att slakta ned kostnader och leverera vinster för ägaren. Färre människor ska göra mer. En stad med minnesmiljö ska osentimentalt slaktas bort för att säkra den gröna omställningens råvaruuttag från platsen. ”Tankefiguren att gruvan bygger välstånd utgår från att gruvberoendet leder till utveckling för alla, varför gruvans behov ska sättas främst” (Jensen och Sandström 2021, s. 141). På 80-talet kallades dessa specialister till företagsledare för företagsdoktorer.[34] Ekonomiska experter som ger hjälp åt krisdrabbade företag. Skär bort det onödiga och levererar vinster. Tider och tankefigurer har till viss del förändrats och metaforerna med dem. Beroende på betraktarens subjektsposition kan dessa ”soldatnamn” uppfattas som pejorativ[35] respektive hyllande, moralstärkande och ärofyllda. En hedersman med hedersnamn.

6.3 Helighetens uttryck i processen

Fråga nummer tre undrar hur känslan av religion och helighet kommer till uttryck i kyrkoflyttsprocessen. LKAB:s tydliga primärfokus är den tekniska specialistkompetensen tätt följt av kulturmiljön. Jag ställde frågan till specialisterna om hur den andliga miljön behandlas och tillvaratas? Det blev knäpptyst. Sedan följde

[34] Företagsdoktor enligt Svenska Akademiens ordlista (SAOL) är en specialist som räddar krisdrabbade företag.
[35] Pejorativ betyder ord som används politiskt nedsättande och uttrycker talarens/skribentens subjektposition. Ett exempel är benämningen Swish-hora, ofta använt av anställda journalister mot egenföretagande dito.

kommentaren; “det har vi inte tänkt på”. Frågan om hur känslan av religion och helighet tar plats och kommer till uttryck i processen är något som överhuvudtaget inte adresserats vad gäller huvudmännen. Den är helt frånvarande. På folkets sida finns det tillit att LKAB har den ekonomiska kapaciteten att upphandla rätt tekniska specialister på världsmarknaden för att ha bästa förutsättningar att lyckas med kyrkoflyttprojektet. Specialisternas upprepade fras “Kyrkan är flaggskeppet i samhällsomvandlingen” talar om den status och vikt som tillskrivs befälhavarens (vd:s) symbol. Som Vasaskeppet[36] på sin tid. Med dagens datasimulerade beräkningsprogram har flaggskeppet Kiruna kyrka bättre chanser att komma fram till målet på sin jungfrufärd. Folket och platsens agens fokuserar på känslan av helighet som religionssymbol enligt GT fynden. Heligheten uttrycks individuellt och i tystnad av folket. Barndomsupplevelser delade från församlingen handlade om platsens helighet, något som mödrar förmanat; ”När ni leker i kyrkparken får ni inte förstöra eller vanhelga något, inte lämna skräp, utan plocka upp i stället, det är helig mark”. Frågan om hur makten kommer hantera platsen efter kyrkan flyttats besvarades med teknisk terminologi. Något som inte föll i god jord hos folket. Kyrkans representant sa; ”Gud bor inte i teologin eller i någon byggnad. Gud bor i poesi och musik.” Vilket skapade en orolig förvirring i kyrkan. Den kommentaren blev svår att sätta i ett sammanhang då svaret utmanar den historiska tankefiguren med kyrkan som ett heligt rum. Kyrkans folk kommunicerade otydligt och lämnade utrymme för olika tolkningar. Kommentarer som ”inget är heligt längre.” hördes som svar från folket, vilket kan tyda på uppgivet konstaterande.

Axis mundi i form av kyrkan och stadens nav är en efterbildning av det förebildliga universum som gudarna skapat och bebor. Kyrkan är där en del i det gudomliga verkets helighet. Att slå sig ned på ett område innebär att helga området. Kyrkan blir prototypen för en kosmisk bild som alltid möter oss, bär upp himlen och öppnar vägen till den (Eliade 2008, s. 36–37). Kyrkan ligger på det symboliskt kosmiska och fysiska berget och ska nu flyttas ner till den nya staden vid bergets fot. En fysisk sänkning. Dessutom ska kyrkan vändas. Flytten blir en teknisk performans som aldrig tidigare utförts. Eliade (2008) skriver om axis mundi ”varje hot utifrån hotar att förvandla

[36] Vasaskeppet var en symbol för Sveriges militära och politiska makt. Ett instabilt och kraftigt överbyggt regalskepp tillhörandes Kronan som kantrade på sin Jungfruresa 1628 i Stockholms inlopp.

den till kaos" (Eliade 2008, s. 47). Mot den bakgrunden kan man förstå Kirunabornas känslor. Industrisamhällets kristendom har till viss del förlorat den kosmiska betydelse den en gång hade. Att flytta kyrkan från en upphöjd minnesmiljö, på ett berg, en helig plats kan man förstå känns skrämmande, hotande och kaotiskt för de med relation till platsen och kyrkan.

Den tredje betydande GT kategorin var platsen och dess agens där helighet, tidlöshet, minnen och spiritualitet finns närvarande. Poromaa, C. och Johansson, J. (2020) diskuterar generellt en upplevd oro och oordning bland befolkningen gällande samhällsomvandlingen. Nilsson (2009) diskuterar staden som ideologi och lyfter offerideologi som har upprinnelsen i vad som kategoriseras som den ängsliga staden, vilket i sin tur är en historisk realitet i städer som genomgått stora förändringar, inte minst arkitektoniskt och infrastrukturellt (Nilsson 2009, s. 164). Eliade (2008) pekar på oordning och kaoskrafter som kosmiska realiter som via arkaiska, mytologiska berättelser om förfall och förnyelse fungerar som känslomässigt stöd i kaotiska situationer. Eliade hänvisar till rituella och ceremoniella berättelser, recitationer och skådespel (Eliade 2008, s.69). Det profana informationsmötet i kyrkorummet följde en gudstjänsts rituella mönster (Thurfjell 2010, s. 122).

> Alldeles som en kyrka representerar ett nivåbrott i det profana rummet i en modern stad, representerar den gudstjänst som äger rum innanför dess murar ett brott i det profana tidsförloppet (Eliade 2008, s. 65).

Den upplevelse av kaos som uppstod då emotionaliteten ökade i kyrkorummet som en Imago Mundi[37] kan vara en projektion av det kaos, oro och oordning som Kiruna stad och plats genomgår och har genomgått under tjugo års tid. "Eftersom templet är en bild av världen, rymmer det också en tidssymbolik" (Eliade 2008, s. 67). Det fanns en starkt profan, kronologisk tidsram runt mötet. Men när skådespelet/performansen stötte på motstånd från publiken och en av huvudaktörerna vågade stanna upp, stannade även tiden för en stund. Det blev ett par sekunders tystnad och tiden förändrades från kronos till kairos[38]. Likt en normåterställning som kollektivt sker vid nyåret. Man regenererar tiden och gör en omstart genom att skapa den på nytt (Eliade 2008, s. 67). Detta sårbara

[37] Imago Mundi är idén om världen.
[38] Kairos översätts till det rätta ögonblicket att till exempel ta beslut. En sanningens minut där världen utkristalliseras och den linjära tiden upphör. Kronologisk är motsatsen, den linjära planerade tidsagendan.

ögonblick där församlingen inklusive en huvudaktör enades kring ett delat känslominne om helighet kunde ha fungerat som en polaritetsläkande plats om den hade fått utrymme att utforskas i det kronologiska schemat. Det är något att eftersträva då denna möjlighet uppenbarligen existerar även i ett utpräglat datadrivet industrisamhälle. Eliade (2008) menar att Industrisamhällets intellektuella kristendom, där tillexempel kyrkans maktaktör på mötet hävdade att gud inte bor i byggnaden utan rent generellt i poesin, sedan lång tid tillbaka har förlorat sin kosmiska betydelse av helighet och religiös känsla. Därför upplever inte ”en sann kristen världen som Guds verk” (Eliade 2008, s. 143). Han hävdar vidare att känslan för naturens helighet lever vidare i nutiden hos ”lantbefolkningen” då det där finns en kristendom som fortfarande upplevs som kosmisk liturgi (Eliade 2008, s. 143). Det stämmer vad gäller Kiruna.

6.3.1 Synkretism och dataism

Ett intressant fynd under GT metodens undersökningsfas är informationen att vända kyrkan ett hundraåttio grader. Den hör inte ihop med frågeställningarna. Men är ett känsloväckande och tankeväckande fynd. Samlad allmänhet i kyrkan reagerade starkt på den informationen. Min egen reaktion och nyfikenhet väcktes. Frågan hur tanke- och beslutsprocessen gått till? Var konsekvensutredningen går att finna? Vilka professioner som medverkat till beslutet? Detta har under tiden studien utförts inte gått att finna svar på. Huvudmännen verkade inte värdera informationen på samma sätt som allmänheten. Svaret blev ”att det var en person som troligen pensionerats och inte går att få tag på som beslutat om det”. Ett klent svar levererat av specialister. Oro uttrycktes från församlingen över att altarriktningen ska vändas och hamna i sin motpol väster i stället för normativa öster. I väster går solen ned, i öster återuppstår den. Prins Eugenes altartavla kallas för soltavlan och avbildar solstrålar över ett sydligt landskap. Kyrkans nuvarande placering med ljusinsläpp samt färgen på innerväggarna är noga utvalda för att framställa prinsens tavla i bästa möjliga dager. Även den platsspecifika konstkureringen kommer förändras genom att vrida kyrkan. Fanns det religions- och konsthistoriker med i beslutet eller är det enbart tekniskt orienterade yrkesgrupper som bidragit med sina specialist- och expertkunskaper? Jag kommer fortsätta ställa dessa frågor utanför denna studies tidsram. Nu vänder LKAB riktningarna på kyrkan. Kanske i syfte att följa västersolen ned i mörkret i underjorden där rikedomarna finns som ska säkra Sveriges finanser och politiska position som industrination och ny grön stormakt. Sällsynta jordartsmetaller är

det som garanterar och tryggar LKAB:s existens och Kirunas befolknings existens, även om färre ska producera mer enligt vd. Gamla tankefigurer som driver nutida beslut. Frågan är om fyndet är tecken på synkretism.

Kyrkan ritades, dekorerades och byggdes vid förra sekelskiftet med en mix av olika religiösa symboler med nationalromantiska inslag. Påfallande få kristna symboler. Känslor spelade stor roll när kyrkan ritades, då tolv förgyllda, två meter höga statyer av lokala människor med olika känslouttryck pryder utsidan (Kiruna kyrka 2024). Det är i sammanhanget intressant då kännande och känslor är frånvarande eller nedgraderat i maktens kommunikation av idag rörande kyrkan. Känslor finns närvarande hos folket och platsen. När känslorna vid kyrkomötet till slut nådde fram till en av LKAB:s projektledare, via ett gemensamt barndomsminne, rörde de vid en sorts helighet och tiden upplevdes stanna en kort stund. Kyrkan som stadens axis mundi och nu flaggskepp är en perfekt projektionsyta för ett emotionellt rituellt drama i vilket känslor spelar huvudrollen (Thurfjell 2010, s. 122). Goffman pratar om brott mot den sociala interaktionens helighållande kontrakt när individers rätt kränks. En läkning mot detta brott kan ske via socialt återupprättande, ursäkt (remedial interchanges). En individ som brutit mot moraliska uppföranderegler kan ursäkta sig och bli återintegrerad i den sociala interaktionen igen. Det är en central del av social interaktion på offentliga platser som till exempel mötet i kyrkan. Enligt Goffman ett redskap för återställande av ordningen. På offentliga platser sker regelmässigt kränkningar av individuella territorier, vilket kräver att individen återupprättar den del av ordningen hen brutit mot, därmed återupprättar hen sig själv som god interaktör (Persson 2012, s.60). Det är en förklaring till den återinstallerade känsla av helighet, samförstånd och integration som för en kort stund uppstod i mötet om barndomsminnens helighet efter en nedsättande argumentation under mötet.

Den nya platsen som kyrkan kommer flyttas till är ett gammalt industriområde kopplat till gruvindustrin. Det är kontaminerat av industriavfall och har fått sanerats för att uppfylla dagens hälsostandard. En till möjlig synkretism, mellan den gamla måttstocken på heliga marker där forna tiders kraftplatser hade en känsla av helighet och närvaro av *det andra* kopplad (Duppils 2010, s. 52-53). Dataismens och ekonomiska teologins motsvarighet gällande helig mark kan betyda att den bör vara kontaminerad och genomsyrad av industrins toxiska avfall. En till polaritet. Heliga källor

som på ett till synes magiskt sätt springer ur marken var den gamla människans förundran och känsla vad gäller helig plats. Idag blir motsvarande kraftplatser de med tungmetallkontaminering och oljespill, heliga källor för den nya religionen och gröna omställningens skugga. (Foley 2006, s. 216). Det finns ett historiskt perspektiv på möjlig synkretism då kyrkan innehåller påfallande få kristna symboler. Ett portabelt träkors på altaret är allt. Ingen Kristussymbol. Däremot finns zodiaken, fornnordisk ornamentik, bild på seite och känsloavbildningar i form av tolv statyer närvarande. Konstnärerna hade inspirerarats av teosofin runt förra sekelskiftet (Faxneld 2020, s. 83). Någon har beslutat att vända kyrkan så altaret hamnar i väster i stället för i öster. Casey (1998) utforskar i boken *Fate of place* hur platsen är central som ett axis mundi för mänsklig erfarenhet och upplevelse. Han visar hur platsens betydelse formas och rekonstrueras genom tiden och olika tankesätt liknande tankefigurer, metaforer, och arketyper fungerar som strukturer för att tolka och förstå världen. Kyrkans nya plats kommer att forma och rekonstruera upplevelsen och betydelsen av kyrkan ytterligare. Plats är en form av ett inre ”space” och förståelse som troligen alltid omformas genom tiden (Casey 1998, s. 289). Synkretism kan man säga har varit signum för Kiruna kyrka från början och den riktningen tas till en nästa nivå när kyrkan flyttas. Enligt Casey (1998) är synkretism som sammanblandning och omformande av både inre och yttre platser är något som hela tiden fortgår.

Enligt Harari (2017) började *dataismen* som neutral vetenskaplig teori men håller nu på att ta över, transformeras till religion som gör anspråk på rätt och fel (moral). Dataismens högsta värde är informationsflöden (Harari 2017, s. 342). Det finns även en kolonial ingrediens i dataismen som benämns master-slav modellen. Det innebär att mastern har kontroll och styr över flertalet underliggande enheter kallad slavarna (Koutsoumpakis 2015, s. 23). Dessa benämningar är arketyper som i sin tur medvetet eller omedvetet informerar och påverkar mänskligt beteende (Stevens 1997, s. 148). Dataismens övervaknings- och kontrollsamhälle kan vara en fortsättning på mönstersamhällets auktoritära och paternala styrning (Sjöholm 2015, s. 26). Inom dataismen kan en master styra slavarna även på distans. Ledarskapet och arbetare behöver inte längre vara nära. Det vi ser idag är ledare som på behörigt avstånd fjärrstyr och administrerar dataflöden. Arbetare som flygs in och ut som om till en oljeplattform. Slaktaren som vd uttalar sig och syns oftast enbart i mediesammanhang när det är problem. Folket används som pjäser i ett spel när LKAB till exempel behöver tunga infrastrukturinvesteringar från regeringen. Slaktaren hotar regeringen och folket via

media för att förtydliga sin vilja, trehundra personer får annars gå från sina jobb (Haupt 2024). Dataismen utesluter människan, vilket Slaktaren har som uttalat mål ”produktionen ökar och kostnaderna minskar. Det innebär att färre ska göra mer.” (Nyberg och Haupt 2015). Det kan förklara varför det inte är viktigt med demokrati och inkludering. Varför statens bolag kan fatta beslut som inte är demokratiskt förankrade (Wennblad 2023) och att folket känner sig exkluderat och otryggt.

7. Slutsatser

Samhällsomvandlingen i Kiruna har fortgått i cirka tjugo år. Den har de senaste åren accelererat vilket resulterat i att hela det gamla Kiruna centrum evakuerats. Byggnader och minnesmiljöer har demolerats och utvalda kulturbyggnader flyttats. Det har satt sin prägel på befolkningens känslor och mående. Jag valde att fokusera studien på kyrkoflytten som en biopsi på hela infrastrukturella samhällsomvandlingsprojektet. Kyrkan håller starka symbolvärden och är en byggnad med lång närvaro i gruvsamhället. Jag hade initialt en intuitiv känsla som var svår att artikulera om att något inte var korrekt vad gäller kommunikationen och hanteringen från huvudmännen framför allt LKAB gentemot allmänheten. Den frågan ville jag utforska. Valet föll på GT metoden som undersökningsmetod. GT metoden passar att applicera på områden där tidigare forskning är knapp. Den syftar till att generera ny kunskap och nya metoder till fältet. Jag bedömde att befintliga teoribildare samt tvärvetenskaplig tidigare forskning räckte för att ringa in fenomenet jag valt att studera. Det utkristalliserades tidigt i processen en polariserad konflikt mellan huvudmännen LKAB och Svenska kyrkan på ena sidan samt folket och platsen på andra. Konflikten handlar om vad människor bör känna, tänka, tycka och föreställa sig gällande samhällsomvandlingen.

7.1 Känslornas empiri

Svenska kyrkan och LKAB positionerar sig som drivna specialister vad gäller ansvar och kunnande. Här återfinns arketyper, metaforer, roller och tankefigurer. Jung menar att arketyper är centrerade kring polaritet och har en motsatssida, en skugga. Projektledaren som specialist och den högre representanten LKAB:s vd Slaktaren, högsta statuspositionerade specialist, väcker inre bilder som kopplar till känslor. Folket och platsen, som inte själva fattat beslutet att tvångsförflyttas, hamnar i den mer passiva arketypen offret. Offret kan delas upp i polaritet, offerkoftan som blir passiv och det mer aktiva offret som protesterar och kanske kan utföra en klassisk David mot Goliat myt, om det behövs.[39] Det sistnämnda offret för samhällsomvandlingen hördes i kyrkan och har börjat skönjas mer i sociala medier, där kritik mot enbolagsväldets tankefigurer

[39] En till synes svagare kämpe, herdepojken David, väljer att slåss ändå, trots att motståndet ser oövervinnerligt ut. Sätter en sten i en primitiv läderslunga och träffar våldsspecialisten Goliat mitt i pannan som stupar.

framträder mer och blir tydligare. Tidigare har dessa kritiska röster bryskt tystats av de som inte tolererar att tankefiguren ifrågasätts. Ett antingen-är-du-med-oss-eller-mot-oss förhållningssätt (Nilsson 2009, s. 166). Tankefiguren ”Vad vore vi utan gruvan” som Jensen och Sandström (2021) kallar för tankemässig tvångsföreställning utgår från att LKAB:s verksamhet leder till utveckling för alla, varför gruvans behov alltid kommer först (Jensen och Sandström 2021, s. 141). Aktören kommunen med tjänstemän och folkvalda politiker är frånvarande i samtliga av mina studerade källor. Frånvaron talar lika mycket och högt som närvaron. Samtidigt som det öppnar för spekulationer. Kommunen är närmast invånarna. Delvis folkvald (kommunpolitiker). En frånvarande och symbolisk arketypisk vald förälder som lämnat folket ensamma med de mer distanserade och auktoritära maktföräldrarna LKAB och Svenska kyrkan. Slaktaren är en frånvarande fadersarketyp gentemot folket och styr eller administrerar LKAB och samhällsomvandlingen långt från platsen. Nästan som om varandes en gestalt i molnet som ovanför kyrkans port. Vederbörande syns bara i media när något föreställs katastrofalt och hotar det ekonomiska maskineriet (Haupt 2024). Projektledarna är det lokala ansiktet utåt och följer arbetsorder. Därför kan deras ledarstil uppfattas som opersonlig. Lokalbefolkningen är frånvarande i det teknologiska sammanhanget. De tappas bort i den teknikintensiva processen med samhällsomvandlingen där tekniskt utförande samt kulturmiljö är centrala. Den andliga miljön har inte huvudmännen tänkt på. Den existerar inte i kommunikationen eller bemötandet. Jag fick förmånen att ta en kaffe med en av projektledarna som ställde den självreflektiva frågan om hen själv kommer att uppleva andligt flow[40] på samma sätt som tidigare i kyrkan på ursprungliga platsen, på den kommande nya platsen? Det är svårt att hypotetiskt pröva en känsla i en fiktiv datasimulering. Det nya centrumet (NKC) ligger i öster, ingången placeras där, vilket gör att altaret hamnar i väster. Tvärtemot ursprunglig planritning och kristen teologi. Hur kommer det att påverka upplevelsen? Den heliga platsen och miljön har en egen agens. Relationen mellan människor och heligheten på platsen eller i människors inre världar är inte adresserat och det skapar en känsla av att inte vara hörd och en oro för hur det heliga hanteras av huvudmännen. Kunskap om, intresse av och föreställningar om

[40] Flow är ett begrepp och medvetandetillstånd som inträffar när en människa blir helt fångad i ett skeende, som uppslukad av, och försvinner bortom sin självreflekterande vardagliga medvetandenivå och upplever en djup känsla av andlig närvaro om än som om frånvarande. Tiden kan upplevas stå stilla.

heligheten var frånvarande hos huvudmännen men stor hos folket. Det var förvånande då Svenska kyrkan är en av maktaktörerna. Uppfattningar och känslan om helig plats hade nedärvts genom generationer hos folket. Följande slutsatser har uppsatsen kommit fram till:

1. Polariseringen är markant och berör i det närmaste allt med kyrkoflytten i det material som insamlats.
2. Känslor är centrala och utgör en viktig del av tolkningsprocessen om kyrkoflytten. Känslor är en rationell värdekompass och det främsta sättet för individen att relatera till platsens helighet.
3. Makten vill enbart kommunicera det som Jung kallar för tänkandets begrepp. Det är oskiljaktigt från kännandet men separeras ändå. Makten vill gärna tysta känslor. Eventuellt på grund av rädsla. Känslor har maktperspektiv.
4. Mytologiskt och symboliskt narrativ färgar hela samhällsomvandlingen. De finns i alla kulturer. Människor kan inte leva utan myter (Lakoff och Johnson 1980, s. 186).

Studier av känslor, relationen till platsen och dess kopplingar till det heliga, har gett en djupare förståelse för vad som pågår i samhällsomvandlingen i norra Sverige. Studien har belyst polariteter som det närvarande och det frånvarande i kommunikationen, hanteringen och bemötandet från makten gentemot befolkningen. Sättet folket upplever bemötandet som skapar den levda verkligheten är samtidigt både sorgligt och hoppingivande. Där det verkade helt omöjligt att uppnå gemensam förståelse, där upprörda känslor och frustration dominerade, fanns till slut en gemensam mötesplats när maktmänniskan bakom rollen plötsligt kände sig berörd av en levd känsloberättelse med delat barndomsminne från platsen. Folket upplevde sig hörda och förstådda. Där uppstod en känsla av helighet.

Kommunikationsmodellen från makthavarna håller ofta en rationell ton, förmodligen för att ge bilden av ”rimlighet” med läget och att förebygga emotionellt kodade protester. Rationaliteten talar ofta förbi och över huvudet på känslorna. Det strukturella våldet är svårupptäckt och internaliserat sedan generationer. Det humanistiska och kvalitativa är underrepresenterat vad gäller samhällsomvandlingen. Makt är komplext och är oftast inte utan tystnadskultur. Ett paradigmskifte har börjat

skönjas bland folket i studien, sett till förlegade tankefigurer. En övergång från normativ lydnad till olydnad. Den tysta och tystade människan i nordligaste rummet har börjat våga protestera. Det tolkar jag positivt. Människor i norr får betala ett högre pris för den så kallade gröna omställningen på grund av att gröna offerzoner krävs. Själva habitatet och platsen förstörs för att försörja det urbana och centralistiska samhället långt från Kiruna med kritiska jordartsmetaller (Sandström 2024, s. 127).

Det finns inte mycket direkt forskning att jämföra med vad gäller kyrkoflyttar. En mindre studie gällande en kyrkoflytt i Stockholms innerstad från förra sekelskiftet existerar. Där monterades en kyrka ned för att byggas upp igen i ett närliggande kvarter. Idén med arkitekturen som en symbol för identitet, ideologi och gemensamma värderingar betonades tillsammans med kyrkans andliga syfte utan att något signifikant förändrades (Swärd 2023, s. 8).

7.2 Framtida forskning och slutreflektioner

I den här uppsatsen har jag tittat på vad det är som är problematiskt och skaver med samhällsomvandlingen vad gäller kyrkoflytten. Avstampet blev informationsmötet i kyrkan som huvudmännen bjudit in intresserade församlingsbor till. Via GT har centrala teman identifierats och ringat in vad som är frånvarande, närvarande, polariserat, avståndstagande och hoppingivande med förbättringspotential. Forskning vad gäller Jungs icke separerbara arketypiska par och psykologiska grundfunktioner – tänkandet och kännandet, skulle vara intressant att utveckla mer. Kompassrosen med fyra riktningar. Tanke och känsla är samtidigt polariserade och relaterade rationella funktioner, liknade norr och söder (Fordham 1986, s. 7). Riktningar är tongivande i hela kyrkoflyttsprocessen. Även väster och öster som nu kommer vändas vad gäller kyrkan.

Den dominerande kognitiva och naturvetenskapligt grundade synen på kommunikation, med emfas på det reduktionistiska, behöver breddas när man har att göra med människor i existentiell krissituation. Känslor har en betydande roll för människans verklighetsbild och välmående. Tänkandet innehar en högre status och skärmas gärna av från kännandet som positioneras lägre. Det ena existerar inte utan det andra och är två lika rationella, dock olika instinkter hos människan. Känslors betydelse i sociala och religiösa sammanhang är signifikanta och viktiga i den existentiella vilsenhet som en

utmanande samhällsomvandling innebär. Framtida forskning bör inkludera en dedikerad analys av motstridiga data för att säkerställa en heltäckande förståelse av relevanta perspektiv och erfarenheter. Det kan bidra till en mer balanserad och nyanserad syn på fenomenet. Digitaliseringen och dataismens påverkan och betydelse i samhället och är något för framtida studier att titta mer ingående på. Det avsiktligt rationaliserade maktspråket, vars syfte är att skapa en upplevd "rimlighet" med stadsomvandling och kyrkoflytt är intressant att studera i framtida forskning. Maktspråket lägger ett spännband över människors känslor, vilka kan riskera att utlösa motstånd mot makten och utmana fattade beslut. Makthavare och beslutsfattare har på grund av digitaliseringen ofta ingen personlig relation till platsen och syns sällan fysiskt i närheten av den plats som ska extraheras. Det riskerar skapa en distansering och en osentimental inställning till samhällsomvandlingens offer. Plats betraktas genom centrums värderaster. Det kan vara intressant att titta på hur en möjlig, utforskande, gemensam kommunikationsplattform skulle kunna se ut mellan makten och folket. Sambandet mellan ledarskap och hälsa är ett annat område som bör undersökas vidare. Uppsatsen har via GT visat att det känslomässiga är avgörande och centralt. Existentiellt meningsskapande är viktigt i dataismens digitala era. Det är speciellt viktigt i sorgeprocesser, förluster, trauma, existentiella kriser som strukturellt våld. Brené Brown (2014) menar att känna är att vara sårbar, vilket ofta förväxlas med svaghet. Det kan vara utmanande för människor i en dominerande industriorganisation, vars ledare går under namnet Slaktaren, att våga känna och visa sårbarhet. Sårbarhet är ursprunget till känslor som tillhörighet, kärlek, mod, medkänsla, glädje och kreativitet (Brown 2014, s. 36). En sorgemässa med utrymme för minnesstund i kyrkan, i stället för ett informationsmöte, där maktens representanter och folket tillsammans med platsens agens, rituellt samlas för att sörja och minnas, kanske skulle kunna vara ett forskningsområde för sannings- och försoningsprocesser. Nu såg det mer ut som en försoningsprocess mellan stat och kyrka spelades upp inför allmänheten. De delade datafierad kommunikationsstrategi och undvek känslouttryck.

Sammanfattningsvis analyserades anteckningar från deltagande observationer vid organiserade informationsmöten, informella samlingar, samt jämförelser från diskussioner och åsikter uttryckta på sociala medier. Studien belyser de varierande reaktionerna och känslorna hos lokalbefolkningen gällande kyrkoflytten. Triangulering av data från olika situationer och plattformar tillåter omfattande syn på hur olika grupper i samhället upplever och tolkar flyttprocessen. Diskussionen av resultat

beskriver hur studien använder sig av flera olika sammanhang för att ge en bredare bild av situationen. Deltagande observationen från det officiella mötet ger insikt i den formella kommunikation och de officiella ståndpunkterna kring flytten. Observationer från informella sammanhang kan däremot ge en inblick i mer personliga och spontana reaktioner. Genom att också inkludera analys av sociala medier, där individer uttrycker sina åsikter och känslor, kan studien fånga upp ett bredare spektrum av perspektiv och åsikter. Denna triangulering bemöter eventuell bias och forskarens möjliga subjektivitet. Forskningen hjälper till att validera och fördjupa förståelsen av de data som samlats in genom att bekräfta trender och teman som observerats. Det hjälper till att identifiera eventuella avvikelser eller unika synpunkter som kanske inte kommer fram i alla sammanhang, vilket bidrar till en mer robust och tillförlitlig analys av fenomenet.

Avslutningsvis stannade en respondents vittnesmål hos mig. Det är en berättelse som inte direkt hade med kyrkoflytten att göra, utan med den större samhällsomvandlingen. Denna person berättade om sin bästa vän som blivit tvångsförflyttad från ett 1940-tals flerfamiljshus i trä till ett nyproducerat flerfamiljshus i nya Kiruna centrum. I den gamla enrumslägenheten fanns det gott om utrymme och arbetsytor i köket och en matplats och en allmän tvättstuga. I den nya lägenheten var köket underdimensionerat, det fanns inga arbetsytor, en mikrovågsugn för uppvärmning av inplastade portioner var det som fanns. Ingen plats för matbord. Hygienutrymmet var överdimensionerat. När man satt in en tvättmaskin i den handikappdesignade toaletten var tomma ytan ändå väldigt stor. Det fanns ingen möjlighet att laga mat från grunden, bjuda vänner och familj på mat. Man träffade inga grannar i tvättstugan. Varje lägenhet var som en arbetsplats i stället för ett hem, med förberedelse för att minst två arbetare skulle kunna hjälpa lägenhetsinnehavaren med toalettbestyr om det var påbjudet. Lägenheten var en arbetsplats eller arbetsplattform mer än ett hem. Det resulterade i att vännen till respondenten valde att avsluta sitt liv. Och nu var respondenten orolig för när sprickbildningen skulle nå till dennes hus, och det blir dennes tur att hamna i en nyproducerad lägenhet. Rädslan att inte kunna baka med barnbarnet. Inte kunna buda familj och vänner på mat. Framtida forskning bör titta på hälsoaspekterna vad gäller dessa enorma infrastrukturella tillika monokulturella samhällsomvandlingsprojekt. Vad gör dessa futuristiska tankefigurer med människan? Arkitekturen gällande boenden verkar dra mot mer isolering och beroende av matleveranser, än den gamla folkhemstanken med arbetsytor för matlagning från grunden samt matplatser för gemenskap.

Referenser

AFRY (2023) *Konsekvensutredning och förprojektering för anläggning av flyttväg och flytt av Kiruna kyrka från befintligt läge till ny kyrkotomt*. https://kiruna.se/download/18.49af114218d8762ff9795ec/1708432427391/Konsekvensutredning%20Flyttvag%20Kiruna%20kyrka.pdf [2024-10-15].

AFRY (2024) *Historisk stadsomvandling i Kiruna* |. https://afry.com/sv/projekt/historisk-stadsomvandling-i-kiruna [2024-08-12].

Asplund, J. (2000) *Det sociala livets elementära former*. Bokförlaget Korpen.

Björkenwall, F. (2020) *Historisk omställning: den största insatsen vi i Sverige kan göra för klimatet, LKAB.* https://lkab.com/press/historisk-omstallningsplan-for-lkab-den-storsta-insats-vi-i-sverige-kan-gora-for-klimatet/ [2024-05-18].

Brown, Brené. (2014) *Mod att vara sårbar: i dina relationer, i ditt föräldraskap, i ditt arbete*. Libris.

Börjesgård, B-M. (2015) I öster stiger solen upp. *Jönköpings läns museum*. 16 december. https://jonkopingslansmuseum.se/bloggportal/byggnadsvard/i-oster-stiger-solen-upp/ [2024-10-15].

Callne, L. (2015) Gruvanalytikern om vd-bytet i LKAB: Inte förvånad, *Sveriges Radio*, 28 Maj. https://sverigesradio.se/artikel/6176441 [2024-01-15].

Casey, Edward S. (1998) *The fate of place: a philosophical history*. University of California press.

Corbett, L. (2018) Jung and Mysticism. *Depth psychology and mysticism*. Berkeley, CA. Palgrave MacMillan

Corlett, J.G. och Chisholm, L.F. (2021) C. G. Jung's thoughts on the concepts of leader and leadership. *Journal of Jungian Scholarly Studies*, 16.

Cronstedt, L. (2023) *Jungiansk tarot:levande symboler*. Algiz.

Denscombe, M. (2014) *The good research guide: for small-scale research projects*. 5. uppl. Open University Press.

Duppils, S.K. (2010) Hemsökta platser? En religionspsykologisk tolkning av platsbunden entitetkontinuitet, *Swedish Science Press*.

Ehrlin, M. (2024) Vem är Northvolts VD Peter Carlsson. *SVT Nyheter*. 21 September. https://www.svt.se/nyheter/lokalt/vasterbotten/vem-ar-northvolts-vd-peter-carlsson [2024-10-15].

Eirefelt, M. (2015) *Dagens industri*. https://www.di.se/di/artiklar/2015/5/29/slaktaren-blir-ny-vd/ [2024-07-30].

Eliade, M. (2002) *Myten om den eviga återkomsten: arketyper och upprepning*. Dualis.

Eliade, M. (2008) *Heligt och profant*. Daidalos.

Foley, K. D. (2006) *Adam´s fallacy: a guide to economic theology*. The Belknap press of Harvard university press.

Fordham, M. (1986) *Jungian psychotherapy: a study in analytical psychology*. H. Karnac.

Galtung, J. (1990) Cultural violence, *Journal of peace research*, 27(3), s. 291–305.

Geels, A. och Wikström, O. (1999) *Den religiösa människan - en introduktion till religionspsykologin*. Natur & Kultur.

Geels, A. (2010). Grundad Teori. I Arvidsson, S. och Svensson, J. (red.). *Människor och makter 2.0 en introduktion till religionsvetenskap*. Högskolan i Halmstad.

Glaser, B.G. och Strauss, A.L. (2017) *The discovery of grounded theory: strategies for qualitative research*. Routledge.

Goffman, E. (2014) *Jaget och maskerna: en studie i vardagslivets dramatik*. 6. uppl. Studentlitteratur.

Gunnarsson Payne, J. och Öhlander, M. (2018) *Tillämpad kulturteori*. Studentlitteratur.

Guvå, G. och Hylander, I. (1998) *Att tillägna sig grounded theory*. FOG rapport 1998:43. Linköping University Electronic Press. https://urn.kb.se/resolve?urn=urn%3Anbn%3Ase%3Aliu%3Adiva-96760

Harari, Y.N. (2017) *Homo deus: en kort historik över morgondagen*. Natur & kultur.

Haupt, I. (2024) Krisen på Malmbanan – LKAB gör neddragningar, *SVT Nyheter*, 10 april. https://www.svt.se/nyheter/lokalt/norrbotten/krisen-pa-malmbanan-lkab-tvingas-gora-neddragningar [2024-08-24]

Jensen, T. och Sandström, J. (2021) *Gruvans makt*. Black Island Books.

Jung, C.G. (1993) *Valda skrifter. Psykologiska typer*. Rev. nyutg. Natur och kultur.

Jung, C.G. (1995) *Människan och hennes symboler*. Forum.

Kiruna kommun (2016). *Miljökonsekvensbeskrivning för detaljplan för Gruvstadspark 2, etapp 2,3 och 4: Kiruna kommun*. Granskningshandling. Reviderad 2017-09-13. Tyréns.https://kiruna.se/download/18.5a56c80e173056cc42e7a387/1605613230179/plan-mkb-gruvstadspark-2_etapp-2-4_antagandehandling-gp2_4.pdf [2024-05-18]

Kiruna kyrka (2024) *Kiruna Lappland*. Available at: https://kirunalapland.se/kiruna-kyrka/ [2024-05-14]

Kiruna podden (2024). #15: *Så ska kyrkan flyttas*. Agronius, S [podcast], 22 April. https://www.kirunatidningen.se/?page_id=2989 [2024-04-22]

Koutsoumpakis, I. (2015) *An Internet of Things network for proximity based distributed processing.* Examensarbete, Institutionen för informationsteknologi. Uppsala universitet. https://uu.diva-portal.org/smash/get/diva2:874691/FULLTEXT01.pdf [2024-08-24]

Körnegård, G. (2018) *Härskartekniker som maktutövning på arbetsplatsen. En kvalitativ studie om unga personers upplevelser av härskartekniker och maktutövning på arbetsplatsen*. Kandidatuppsats, Sociologiska institutionen. Umeå universitet. https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:1229153/FULLTEXT01.pdf

Lakoff, G och Johnson, M. (1980) *Metaphores we live by*. The university of Chicago press.

LKAB Samhällsomvandling (2024). *Samhälle och gruva tillsammans*. https://samhallsomvandling.lkab.com/ [2024-05-15]

Lundin, M. (2024) *Kyrkan behöver större självförtroende i kriser*, *Verbum*. https://www.verbum.se/aktuellt/kyrkan-behover-storre-sjalvfortroende-i-kriser. [2024-08-24]

Moxnes, P. (1995) *Hjältar, häxor, horor och andra djuproller i mänskligt samspel*. Natur och kultur.

Nilsson, B. (2009) *Kiruna: staden som ideologi*. Boréa (Etnologiska skrifter, nr 50).

Nyberg, M. and Haupt, I. (2015) LKAB-chefen: ”Färre ska göra mer”, *SVT Nyheter*, 2 June. https://www.svt.se/nyheter/lokalt/norrbotten/lkab-chefen-farre-ska-gora-mer [2024-08-23].

Persson, A. (2012) *Ritualisering och sårbarhet: ansikte mot ansikte med Goffmans perspektiv på social interaktion*. Liber.

Persson, C.V. (2018) *Hjalmar Lundbohm: ledare, samhällsbyggare och kulturmecenat*. Älven Kultur.

Poromaa, C. och Johansson, J. (2020) *”Där jag är, där jag har mina saker och mitt hjärta - där bor jag” En kvalitativ studie om den pågående stadsomvandlingen i Kiruna. Om individers meningsskapande i en otydlig och osäker situation.* Kandidatuppsats. Örebro universitet. https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:1531310/FULLTEXT01.pdf.

Regeringskansliet, R. och (2023) *Tal av klimat- och miljöminister Romina Pourmokhtari vid det nationella klimatmötet 2023*, *Regeringskansliet*. Regeringen och Regeringskansliet. https://www.regeringen.se/tal/2023/06/nationellt-klimatmote---tal-av-klimat--och-miljoministern/ [2024-08-21].

Samisk hälsa. (2020). *Rasism och diskriminering: Olika former av våld*. *Samisk hälsa*. https://reva.samarbeta.se/mod/book/view.php?id=77 [2024-05-18].

Samuels, A. (1994) *Jung och post-jungianerna: nya landvinningar i den analytiska psykologin*. Gedin.

Sandström, C. (2024) Green transformation or green colonialism – contrasting perspectives on how to address the climate and nature crisis, *Tidskrift for*

utmarksforskning, Utmark i endring(1), s. 126–138. https://umu.diva-portal.org/smash/get/diva2:1843345/FULLTEXT01.pdf.

Sehlin MacNeil, K. och Inga, N. (2019) *Extraktivt våld och urfolks koppling till mark*, *Kulturella Perspektiv 2019:1–2*, 2019 (1–2), s. 43–51. file:///Users/asa/Downloads/KristinaSehlinMacNeilochNiilaIngaKP1-22019.pdf.

Sjöholm, J. (2015) *Att flytta en mönsterstad*. Fabrik & Bolig. December 2015, s. 24–43. http://www.diva-portal.se/smash/get/diva2:987745/FULLTEXT01.pdf.

Smirthwaite, G. & Kjellsson, S. (2019). *(O)jämställdhet i hälsa och vård: en sammanfattning.* Sveriges kommuner och landsting. https://skr.se/skr/tjanster/rapporterochskrifter/publikationer/ojamstalldhetihalsaochvard.64519.html RAPPORT

Stenlund, A. and Kostet, J. (2021) *EU Industry Week 2021: Norra Sveriges mineraler och batterier avgörande för EU:s gröna giv. North Sweden*. https://www.northsweden.eu/nyheter/2021/eu-industry-week-2021-norra-sveriges-mineraler-och-batterier-avgoerande-foer-eus-groena-giv/ [2024-08-24

Stevens, A. (1991) *Jung: hans liv och verk*. Gedin.

Stevens, A. (1997) *Privata myter: om drömmar och drömmande*. Gedin.

Swärd, L. (2023) *The Church That Ran Away An ecumenical and factorial analysis of the 1913 relocation of the English church in Stockholm*. Uppsala universitet. https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:1727946/FULLTEXT01.pdf.

Thurfjell, D. (2020) *Granskogsfolk: hur naturen blev svenskarnas religion*. Norstedts.

Thurfjell, D. (2010). Grundad Teori. I Arvidsson, S. och Svensson, J. (red.). *Människor och makter 2.0 en introduktion till religionsvetenskap*. Högskolan i Halmstad.

Törmä, K. (2024) *Så ska kyrkan flyttas*. Kiruna Tidningen, 2024(4), s. 4–10. https://www.kirunatidningen.se/?page_id=98 [18 May 2024]

Tornberg, T. (2017) *Den hand som föder oss Människa, industri och marknad i Malmberget.* Kandidatuppsats. Uppsala universitet. https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:1176020/FULLTEXT01.pdf.

Undrar du över kyrkflytten? (2024) *Svenska Kyrkan*, 12 april. https://www.svenskakyrkan.se/jukkasjarvi/nyheter/undrar-du-over-kyrkflytten [2024-05-19]

Wennblad, P. (2023) *Så blev regeringen rundad av LKAB*. Svenska Dagbladet, 7 mars. https://www.svd.se/a/l3J8RG/sa-blev-regeringen-rundad-av-lkab-om-hybrit [2024-05-16]

Vetenskapsrådet, (2017) *God forskningssed*. file:///Users/asa/Downloads/God-forskningssed_VR_2017%20(1).pdf

Bilagor

Bilaga 1

Grundad teori, matris

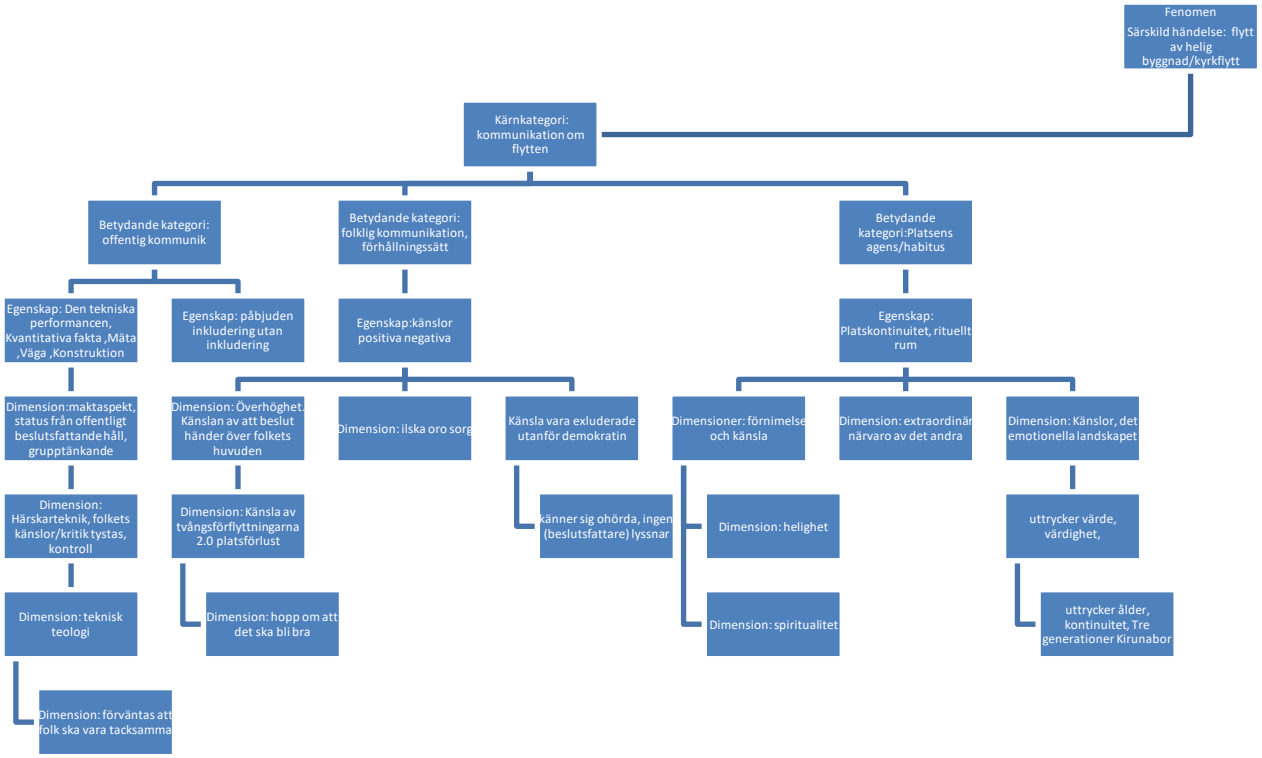

Bilaga 2

Stilen på kyrkan är nygotik med drag av nationalromantik. Kyrkans planlösning är kvadratisk i basen med en triangulär, pyramidalt uppåtsträvande form med glasade överpartier som ger rymd, färg och ljusinsläpp (*Kiruna kyrka*, 2024). Träreliefen ovanför kyrkporten på ytterfasaden visar en klassisk gudsbild centralt placerad.

Bilaga 3

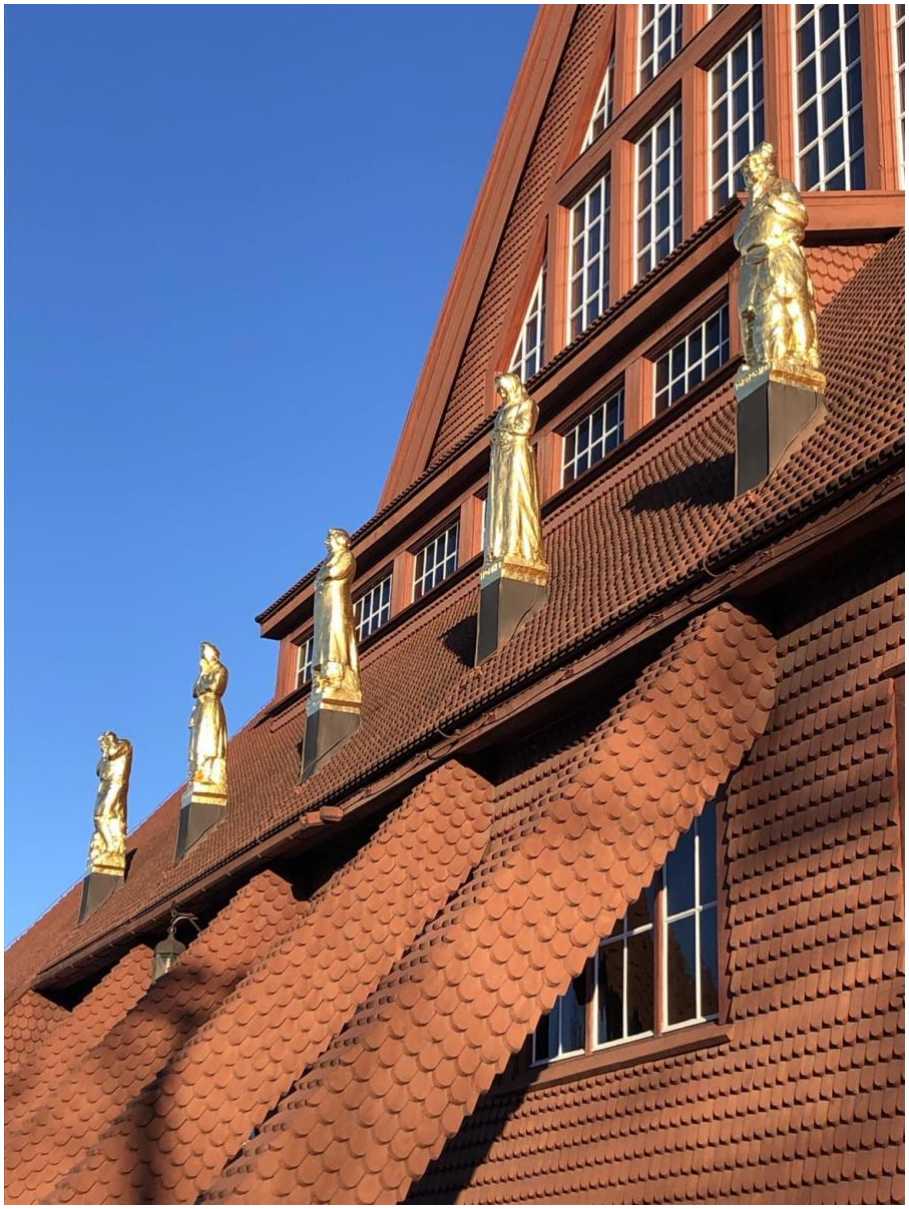

Bilaga 4

Inne i kyrkan uttrycker altaret jugendstil. På altaret finns en nålbroderad linneduk med hela zodiaken avbildad. Christian Eriksson har snidat det lilla portabla korset som står på altaret, samt skulpturen av sankt Göran och draken nedanför koret. Prins Eugen har målat altartavlan som föreställer ett sommarlandskap med en lövträdsdunge. Motivet är förmodligen prinsens ideallandskap inspirerat av Toscana, alternativt sommarnöjet i Västergötland. Lundbohm kallade den magnifika altartavlan för ”solmålningen” (Persson 2018, s. 291). Den tunga, nationalromantiska kyrkporten har utformats av Ossian Elgström. Kyrkan byggd med entrén i väster och altaret i öster, som sig bör. (*LKAB Samhällsomvandling - Samhälle och gruva tillsammans* 2024).

Det finns en outtalad, tyst dialog mellan altardukens zodiak, med alla planeter och astrologiska tecken, samt de känslor som statyerna på utsidan uttrycker. Olika känslor har kopplingar till olika planeter. Det går inte denna uppsats in på, utan det hänvisas till framtida forskning.

Kyrkan utsågs till Sveriges vackraste byggnad år 2001 (Kiruna kyrka 2024). Byggnaden är orienterad i öst-västlig riktning, med altaret i öster och ingången mot väster. En kristen byggnadstraditon från medeltiden som symboliskt pekar på att öster är soluppgångens och paradisets väderstreck. Kristi återkomst tänktes uppenbaras i öster. Jesus kallas även rättfärdighets sol och världens ljus. Väster är motsatsen – livet som lämnas bakom, eller de dödligas väderstreck. Den norra sidan är kvinnosidan, relaterat till det medeltida (katolska) Mariaaltaret som oftast placerades mot norr. Männens sida är i söder där ett manligt helgon ofta finns beläget som sidoaltare (Börjesgård 2015). Altaret i Kiruna kyrka med prins Eugens Solmålning som en Kristi metafor, det enkla korset och duken med zodiaken vetter mot öster där solen går upp, som den kristna kyrkliga traditionen påbjuder.

Kyrkomötet som LKAB och Svenska kyrkan bjudit in till med ny altartavla i forma av LKAB:s logotyp.

Samtliga bilder tillhör uppsatsförfattaren Åsa Andersson Martti.